

Työvoiman kysyntä, saatavuus ja osaamistarpeet

Uudellamaalla keväällä 2021

Uudellamaalla toimivassa **Ennakointikamarissa** laaditaan kaksi kertaa vuodessa tilannekatsaus Uudenmaan työvoiman kysynnästä, tarjonnasta ja osaamistarpeista.

Lisäksi Ennakointikamarin jäsenet kokoontuvat kaksi kertaa vuodessa yhteen etsimään ratkaisuja Uudenmaan työllisyyteen ja osaamistarpeisiin liittyviin lyhyen aikavälin haasteisiin.

Ennakointikamarin muodostavat:

- Helsingin kaupunki
- Vantaan kaupunki
- Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
- Taitotalo
- MERCURIA Kauppiaitten kauppaoppilaitos Oy
- Helsinki Business College Oy
- Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda
- PointCollege Oy
- Careeria
- Kirkkopalvelut ry (Seurakuntaopisto)
- Suomen Diakoniaopisto Oy
- Hyria koulutus Oy
- Laurea
- Haaga-Helia
- Metropolia
- Helsingin yliopisto
- Uudenmaan liitto
- Uudenmaan ELY-keskus
- Uudenmaan TE-toimisto
- Helsingin seudun kauppakamari

Tilannekatsaukset laatii Ennakointikamarin projektipäällikkö Olli Oja Helsingin seudun kauppakamarista.

Seuraava Ennakointikamarin tilannekatsaus ilmestyy loppuvuonna 2021.

Sisällysluettelo

Johdanto	1
Mitä on tapahtunut edellisen tilannekatsauksen jälkeen?	2
Työvoiman kysyntä Uudellamaalla keväällä 2021	4
Yritysten näkymiä työvoiman kysynnästä keväällä 2021	11
Yritykset ja koulutusyhteistyö.....	13
Työnhakijatilanne Uudellamaalla	14
Kansainväliset opiskelijat Uudellamaalla	17
Ulkomaalaiset opiskelijat ammatillisissa oppilaitoksissa Uudellamaalla	21
Yhteenveto	23

Johdanto

Edellinen Ennakointikamarin tilannekatsaus julkaistiin marraskuussa 2020, jolloin takana oli reilu puoli vuotta poikkeusoloja eikä näkyvissä ollut nopeaa poispääsyä tilanteesta. Olimme nähneet dramaattisia pudotuksia työvoiman kysynnässä ja suurta kasvua työttömien sekä kokoaikaisesti lomautettujen määrässä. Muuta Suomea väestörikkaampana ja toisaalta palveluvaltaisempana Uusimaa oli ottanut koronan iskut vastaan vielä keskimääräistä kovemmin.

Tilannekatsauksemme pyrkii jälleen tarjoamaan selkeän yleiskuvan Uudenmaan tilanteesta työvoiman kysynnän ja tarjonnan saralla. Tämän lisäksi tarkastelemme tässä katsauksessa ulkomaalaisten opiskelijoiden tilannetta ja työllistymistä Uudellamaalla, julkaisihan hallitus tavoitteeksi ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän moninkertaistamisen tällä vuosikymmenellä. Lisäksi tuomme esiin nostoja muun muassa ammatillisen koulutuksen työelämäyhteistyöstä.

Keväällä 2021 Uudenmaan tilanteessa on yhä paljon samaa kuin puoli vuotta sitten. Työvoiman kysyntä oli jo marraskuussa noussut pahimmista pohjalukemista, mutta jämähti pidemmäksi aikaa noin 20–25 % matalammalle tasolle kuin vuotta aikaisemmin. Samoin työttömien työnhakijoiden määrä oli laskenut pahimman shokin jälkeen, mutta tasaantunut reiluun 110 000 henkeen. Näiltä osin kehitys on jatkunut sangen tasaisena myös keväällä 2021. Työttömien ja lomautettujen työnhakijoiden määrä on pysytellyt korkealla ja työvoiman kysynnän elpyminen on ollut hidasta.

Näemme kuitenkin selviä signaaleja muutoksesta. Globaalissa mittakaavassa muutoksia vauhdittavat paitsi rokotukset myös massiiviset elvytyspaketit. Etenkin Yhdysvalloissa, joka on edellisen tilannekatsauksemme jälkeen saanut uuden presidentin, elvyttäminen on omassa luokassaan. Ekonomistit ennustavat hurjia kasvulukuja mutta varoittavat myös talouden ylikuumenemisesta.

Tässä tilannekatsauksessa näemme, että rokotukset ja talouteen virtaava raha vaikuttavat ymmärrettävästi myös Suomessa ja Uudellamaalla. Yritysten lähitulevaisuuden rekrytointinäkömät ovat parantuneet ja ovat keskimäärin jo hiukan plussan puolella, vaikka alakohtaisesti erot ovat ymmärrettävästi vielä suuria. Palveluiden kohdalla elpyminen voi kestää pahimmillaan vuosia, mutta kuten jo viime marraskuussa näimme, ei koronapandemia ole pysyvästi muuttanut Uudenmaan toimialarakennetta – maakunta ja eritoten pääkaupunkiseutu ovat jatkossakin Suomen palveluvaltaisinta aluetta. Muilla Uudellemaalle tärkeillä aloilla (rakentaminen, sosiaali- ja terveyspalvelut, liike-elämän palvelut, teollisuus etenkin kehyskunnissa) työvoiman kysyntä on lähempänä koronaa edeltänyttä aikaa.

Valitettavasti työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuoli on liiankin tuttu. Samalla kun näkömät kysynnän suhteen paranevat, voimistuvat myös signaalit työvoiman saatavuuteen liittyvistä haasteista. Esimerkiksi Helsingin seudun kauppakamarin jäsenyritykset raportoivat huhtikuussa 2021 pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta jo lähestulkoon samoissa määrin kuin alkuvuonna 2020, eli ajalta ennen koronapandemiaa.

Elpyvien elinkeinoelämän näkömien lisäksi on siis odotettavissa hidasta paranemista alueen pitkään vaikeana jatkuneessa työllisyystilanteessa, mutta valitettavasti myös suoranaista tilanteen heikkenemistä osaavan työvoiman saatavuuden suhteen. Jälkimmäisen asian suhteen kehityskulun kääntäminen on tunnetusti vaikeaa, mutta ilman oikeita toimenpiteitä se on suorastaan mahdotonta. Ennakointikamari on omalta osaltaan etsimässä ja tarjoamassa tietoon perustuvia ratkaisuja näihin kysymyksiin. Ennen kevään 2021 tilanteeseen perehtymistä onkin syytä katsastaa, miten asiat ovat edenneet aiempien nostojemme suhteen.

Mitä on tapahtunut edellisen tilannekatsauksen jälkeen?

On ymmärrettävää, että puoli vuotta on vain lyhyt aika mitä tulee suuriin työllisyyttä ja osaavuutta koskeviin kysymyksiin, mutta ennen kevään tilanteeseen siirtymistä on hyvä tarkastella mitä on tapahtunut marraskuun 2020 jälkeen. Tilannekatsauksemme ja työpajamme perusteella tarkastelimme ja nostimme esiin muutamia osaamisen ja työllisyyden osa-alueita Uudellamaalla.

1. Keskusteluissa toistui sanoma yritysyhteistyön merkityksestä ja toisaalta siihen liittyvistä haasteista. Omaa huoltaan herätti se, viekö oppivelvollisuuden laajentaminen huomion ammatillisen koulutuksen perustehtävältä, eli osaavan työvoiman tuottajana. Halusimme nostaa esiin, että **laadukas ja tuloksellinen yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja yritysten välillä on sekä opiskelijan että elinkeinoelämän etu ja edellyttää riittävästi siihen kohdennettuja resursseja.**

Ymmärrettävästi asiassa ei ole tapahtunut tällä välillä suuria muutoksia. Sen sijaan yritysyhteistyön haasteista ammatillisen koulutuksen parissa on valitettavasti saatu negatiivisia tuloksia, jotka korostavat oikeansuuntaisten toimien tarpeellisuutta. Lisää näistä asioista [sivulla 13](#).

2. Edellisessä tilannekatsauksessa muistutimme korkeakoulutuksen merkityksestä Uudellemaalle myös pitkällä aikavälillä. Uudenmaan osuus kaikista Suomen uusista avoimista työpaikoista, ylioppilaista sekä ammatillisen perustutkinnon suorittaneista nuorista ovat kasvaneet 2000-luvulla selvästi. Alueen osuus korkeakoulujen aloituspaikoista ei ole kuitenkaan noudatellut kehitystä lainkaan. **Uudenmaan korkeakoulujen aloituspaikkamäärä onkin kiireellisesti nostettava tasolle, joka vastaa alueen osaaajatarpeisiin.**

Valitettavasti mitkään tiedot eivät viesti tilanteen muutoksesta. Vuonna 2020 tulevien vuosien lisäaloituspaikoista sijoittui yhteensä Uudellemaalle reilut 1 600 kappaletta, 28 prosenttia koko määrästä, joten tällä ei ole vaikutusta suureen kuvaan.

3. Keskustelu jatkuvan oppimisen merkityksestä koskettaa erityisesti Uttamaata, jossa työmarkkinat tarvitsevat paljon asiantuntijaosaajia ja toisaalta kärsitään sitkeästä kohtaanto-ongelmasta. Näimme, että jatkuvan oppimisen uudistus voi onnistua alueen yritysten, TE-hallinnon ja opetushallinnon välinen saumattomalla yhteistyöllä ja olemassa olevan, laajan palvelutarjonnan saatavuutta parantamalla. Korostimme, että **joustavia polkuratkaisuja koulutusasteelta toiselle (esimerkiksi ammatillinen koulutus – ammattikorkeakoulu) on sujuvoitettava ja niistä on tehtävä valtavirtaa.**

Hallitus on keväällä 2021 päättänyt Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta, jonka tavoitteena on sovittaa yhteen jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palveluita. Ajatuksena on palvelujärjestelmän uudistaminen siten, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen. Palvelukeskusta koskeva lain lausunto-kierroksella eri toimijat toivoivat mm. palvelukeskuksen roolin selkeyttämistä suhteessa muihin keskeisiin toimijoihin, konkreettisempaa kuvausta alueellisesta yhteistyöstä sekä palvelukeskuksen asemoitumista muihin osaamis- ja työllisyyspolitiikan uudistuksiin.

Palvelukeskuksen on tarkoitus aloittaa toimintansa loppuvuodesta 2021.

4. Kansainvälisten osaajien houkuttelu ja maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen on elinehto paitsi koko Suomelle, myös Uudellemaalle. Näimme, että työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton vauhdittamista on tehtävä kaikilla käytössä olevilla keinoilla, joista yksi on vieraskielinen tutkinto-koulutus. Tämän vuoksi **vieraskielisten ammatillisen koulutuksen tutkintojen tarjonnan on vastattava työelämän tarpeisiin ja jäykästä lupamenettelystä on luovuttava.**

Vieraskielisen tutkintokoulutuksen joustavoittamisesta ei ole saatu signaaleja.

Hallitus on kuitenkin kevään 2021 puoliväliriihessä tehnyt linjauksia ulkomaisia osaajia koskien. Hallituksen tavoitteena on 50 000 työperäisen maahanmuuttajan kokonaislisäys vuoteen 2030 mennessä. Painopisteenä työperäisessä maahanmuutossa ovat työvoimapulasta kärsivät alat sekä tki-toiminnan kärki- ja kasvualojen erityisosaajat, opiskelijat ja tutkijat. Hallitus edistää myös yrittäjien ja sijoittajien maahanmuuttoa. Uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä pyritään kolminkertaistamaan vuoteen 2030 mennessä, samalla pyritään nostamaan opiskelijoiden Suomeen työllistyminen ja jääminen 75 prosenttiin.

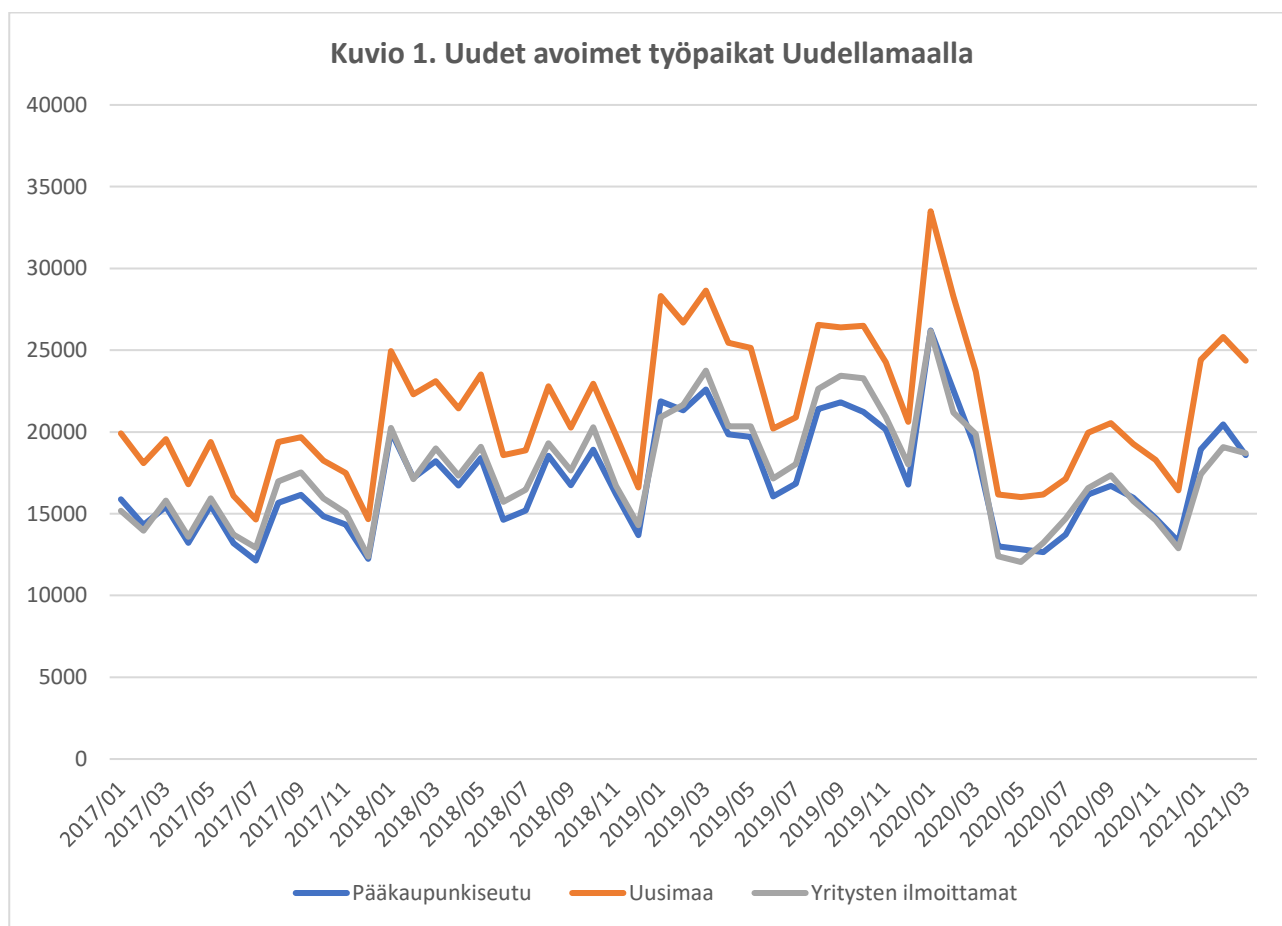
Tämän lisäksi keväällä 2020 ulkomaalaislainsäädännön ja lupamenettelyjen kehittämishanke jatkuu, tavoitteenaan mm. laskea kaikkien työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien käsittelyaika yhteen kuukauteen. Lisäksi opiskelijoiden valmistumisen jälkeinen oleskelulupa pidennetään kahteen vuoteen.

Kansainvälisiä opiskelijoita tarkastellaan tarkemmin [sivulta 17](#) alkaen.

Työvoiman kysyntä Uudellamaalla keväällä 2021

Edellisessä Uttamaata koskevassa tilannekatsauksessa (marraskuu 2020) totesimme yleisenä muistisääntönä koronan laskeneen työvoiman kysyntää ”reilun viidenneksen” syksyllä 2020. Tilastokeskuksen yrityshaastatteluihin perustuva Avoimet työpaikat -tilasto vahvistaa saman suunnan: Työpaikkoja ilmoitettiin Tilastokeskuksen mukaan Helsinki–Uusimaa -alueella vuonna 2020 21,5 % prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Koronan vaikutus työvoiman kysyntään Uudellamaalla oli siis valitettavan suuri vuonna 2020. Mutta miltä tilanne näyttää keväällä 2021?

Aloitetaan tarkasteltu kuviossa 1, jossa näemme TE-toimistoon ilmoitetut uudet avoimet työpaikat vuodesta 2017 alkaen Uudellamaalla ja vielä erikseen pääkaupunkiseudulla (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen). Tämän lisäksi kuviossa on nähtävissä yritysten ilmoittamien uusien työpaikkojen määrä.

Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Avoimet työpaikat sektorin mukaan kuukauden aikana

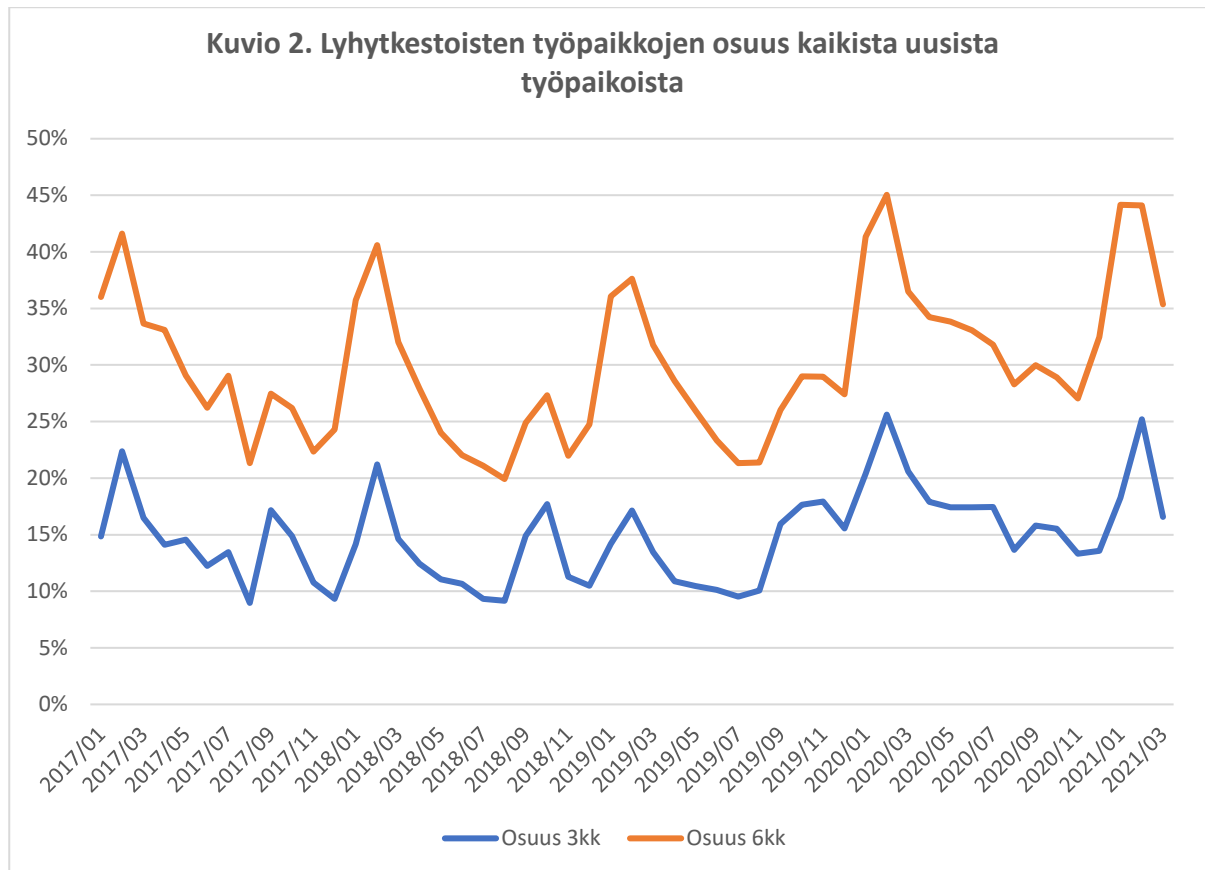
Maaliskuussa 2021 Uudellamaalla ilmoitettiin 24366 uutta avointa työpaikkaa, joista 18576 pääkaupunkiseudulla. Tämä on 3 % enemmän kuin maaliskuussa 2020 ja samalla ymmärrettävästi ensimmäinen kerta koronapandemian puhkeamisen jälkeen, kun uusien avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut vuodentakaiseen nähden.

Kuviosta näemme silmämääräisesti, että pääkaupunkiseudun osuus Uudenmaan avoimista työpaikoista on pysynyt vuosien saatossa hyvin pitkälti samana, eli 80 prosentissa. Koronan vaikutus osuuteen onkin ollut pieni: Tammikuusta 2017 helmikuuhun 2020 Uudenmaan uusista avoimista työpaikoista aukesi pääkaupunkiseudulle 80,4 %, maaliskuusta 2020 eteenpäin 80,0 %. Työvoiman kokonaiskysynnän suhteen Uusimaa on siis ollut samassa veneessä, hyvässä ja pahassa.

Ennen koronapandemiaa yrityksiin aukeavien työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista oli 83 %, koronapandemian aikana eli maaliskuusta 2020 eteenpäin osuus on ollut 79 %. Vaikutusta on siis ollut, mutta ei tämän dramaattisemmin. Alimmillaan osuus oli tammikuussa 2021 (71 %), mutta yritysten osuus laskee aina

alkuvuodesta, jolloin valtiolle ja kunnille aukeaa isompi määrä uusia paikkoja. Yleisenä muistisääntönä voi pitää, että Uudenmaan uusista työpaikkailmoituksista noin neljä viidestä sijoittuu pääkaupunkiseudulle ja yrityksiin.

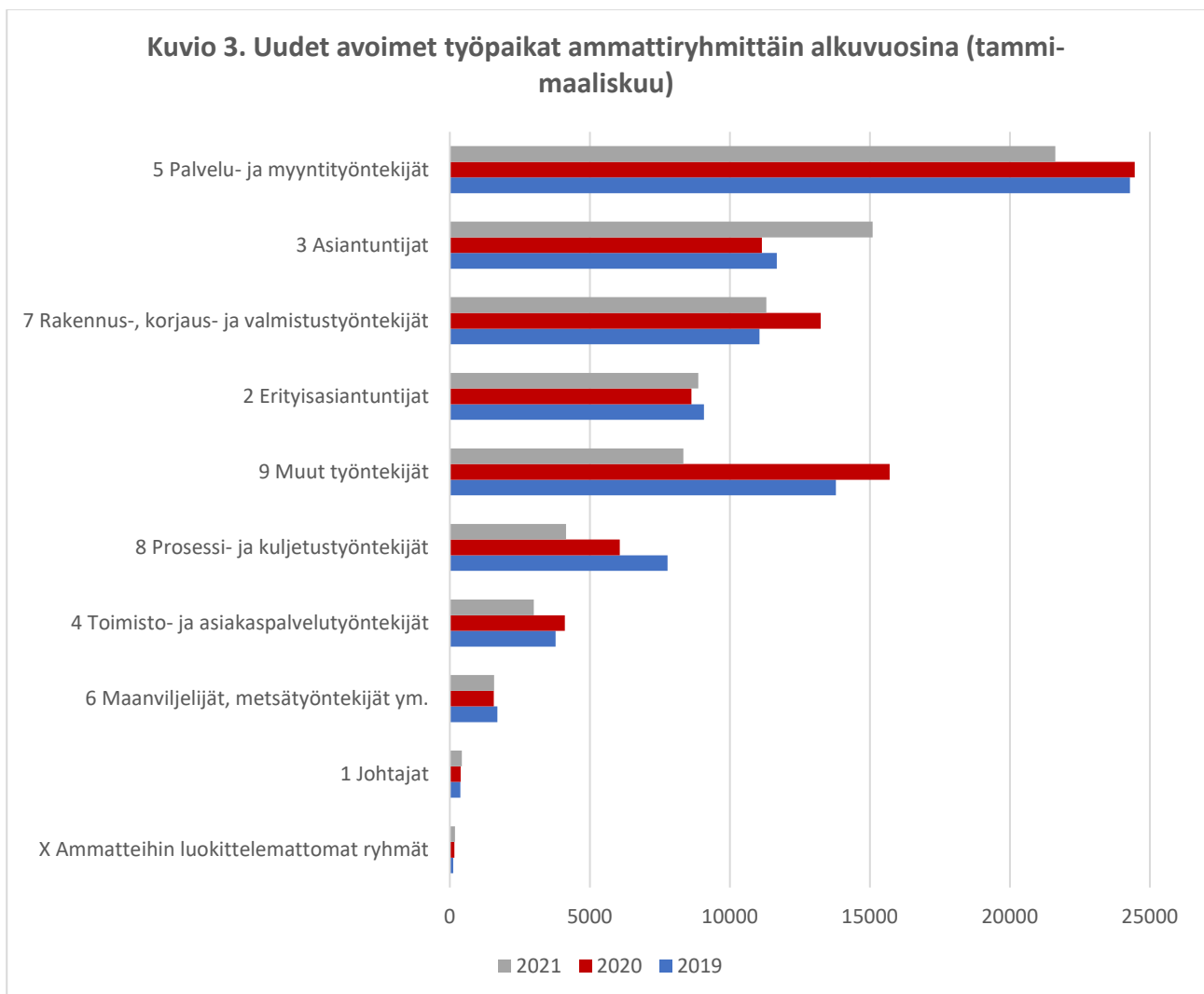
Otetaan tarkasteluun vielä toinen kuvio työn kokonaiskysynnästä, eli alle 3 kuukauden ja alle 6 kuukauden työpaikkailmoitusten osuus kaikista uusista avoimista työpaikoista.

Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Avoimet työpaikat sektorin mukaan kuukauden aikana

Näemme, että sekä alle 3 kuukautta että alle 6 kuukautta kestävien työpaikkojen määrä ja siten myös osuus nousee aina alkuvuodesta, mutta osuus on noussut noin 5 % aiempaa korkeammalle sekä alkuvuonna 2020 että 2021. Koronapandemian aikana eli maaliskuusta 2020 eteenpäin alle puolen vuoden työtehtävien osuus kaikista avoimista työpaikoista on ollut Uudellamaalla 34,4 %, kun tammikuusta 2017 helmikuuhun 2020 osuus oli 29,4 %. Vertailu on kausiluonteisuuden vuoksi suuntaa antava, mutta maksimissaan puoli vuotta kestävien työpaikkojen osuus on ollut kasvussa.

Siirrytään seuraavaksi tarkastelemaan työvoiman kysyntää eri näkökulmista.

Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Avoimet työpaikat tapahtumien mukaan kuukauden aikana

Kuviosta neljä näemme avoimet työpaikat ammattiryhmittäin tammi-, helmi- ja maaliskuussa kolmen viimeisimmän vuoden ajalta. Vuoden 2020 kohdalla mukana on siis jo yksi poikkeavan ajan kuukausi. Vuonna 2021 Uudellemaalle aukesi yhteensä vajaat 75 000 uutta työpaikkaa kolmen ensimmäisen kuukauden aikana.

Palvelu- ja myyntityöntekijät ovat odotetusti kysytyin ammattiryhmä myös alkuvuonna 2021. Kysyntä oli 12 % pienempää kuin alkuvuonna 2020, mutta pelkkää maaliskuuta vertailemalla kysyntä oli jo suurempaa kuin vuotta aikaisemmin. Seuraavalta sijalta löytyvät eri alojen asiantuntijat (kysytyimpinä nimikkeinään terveydenhuollon ja liike-elämän & hallinnon asiantuntijat), joiden kohdalla kasvua vuoteen 2020 oli 35 %. Kolmanneksi eniten uusia avoimia työpaikkoja aukesi rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöille (suurin osa rakennustyöntekijöille), joilla pudotusta alkuvuoteen 2020 oli 15 %, mutta joiden kohdalla kysyntä oli jo suurempaa kuin 2019.

Suurinta pudotus oli muissa työntekijöissä, joissa kysyntä laski 47 % alkuvuoteen 2020 verrattuna. Pudotus vuodentakaiseen on ollut merkittävää sekä siivoajissa (-50 %), teollisuuden ja rakentamisen avustavissa työntekijöissä (-41 %) että varsinkin avustavissa keittiö- ja ruokatyöntekijöissä (-70 %).

Prosessi- ja kuljetustyöntekijöissä laskua vuoteen 2020 oli 32 % ja toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöissä 27 %. Jälkimmäisissä kysyntä oli maaliskuun osalta jo suurempaa kuin vuotta aikaisemmin.

Seuraavaksi tarkastelemme kysyntää 15 kysytyimmän ammattinimikkeen näkökulmasta. Kuviossa ovat avoinna olleet työpaikat, jälleen vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden ajalta. Kuviosta löytyy myös vertailu vuoteen 2020 ja näemmekin, että muutokset vuodentakaiseen ovat ammattinimikkeittäin ajoittain hyvinkin suuria.

	Alkuvuosi 2021	Erotus v 2020
Lähihoitajat, terveydenhuollon tt ja kodinhjat	12925	2505
Sairaanhoitajat, kättilöt ym.	8300	3281
Myyjät ja kauppiaat	7062	-2638
Rakennustyöntekijät ym.	7034	-2260
Myynti- ja ostoagentit	6099	1617
Rahdinkäsittelijät ja varastotyöntekijät ym.	4841	-3388
Suojelu- ja vartiointityöntekijät	4801	175
Rakennusten viimeistelytyöntekijät	3760	546
Lainopilliset a. ja sosiaalialan, seurakunnan tt	3628	459
Pelto- ja puutarhaviilijät	3512	74
Avustavat kaivos- ja rakennustyöntekijät	3370	-2503
Koti-, hotelli- ja toimistosiivoojat ym.	3198	-3941
Lastenhoitajat ja koulunkäyntiavustajat	2887	-1332
Peruskoulun alaluokkien opett., lastentarhanopett.	2858	-22
Kiinteistöhuollon ja siivoustyön esimiehet	2566	-476

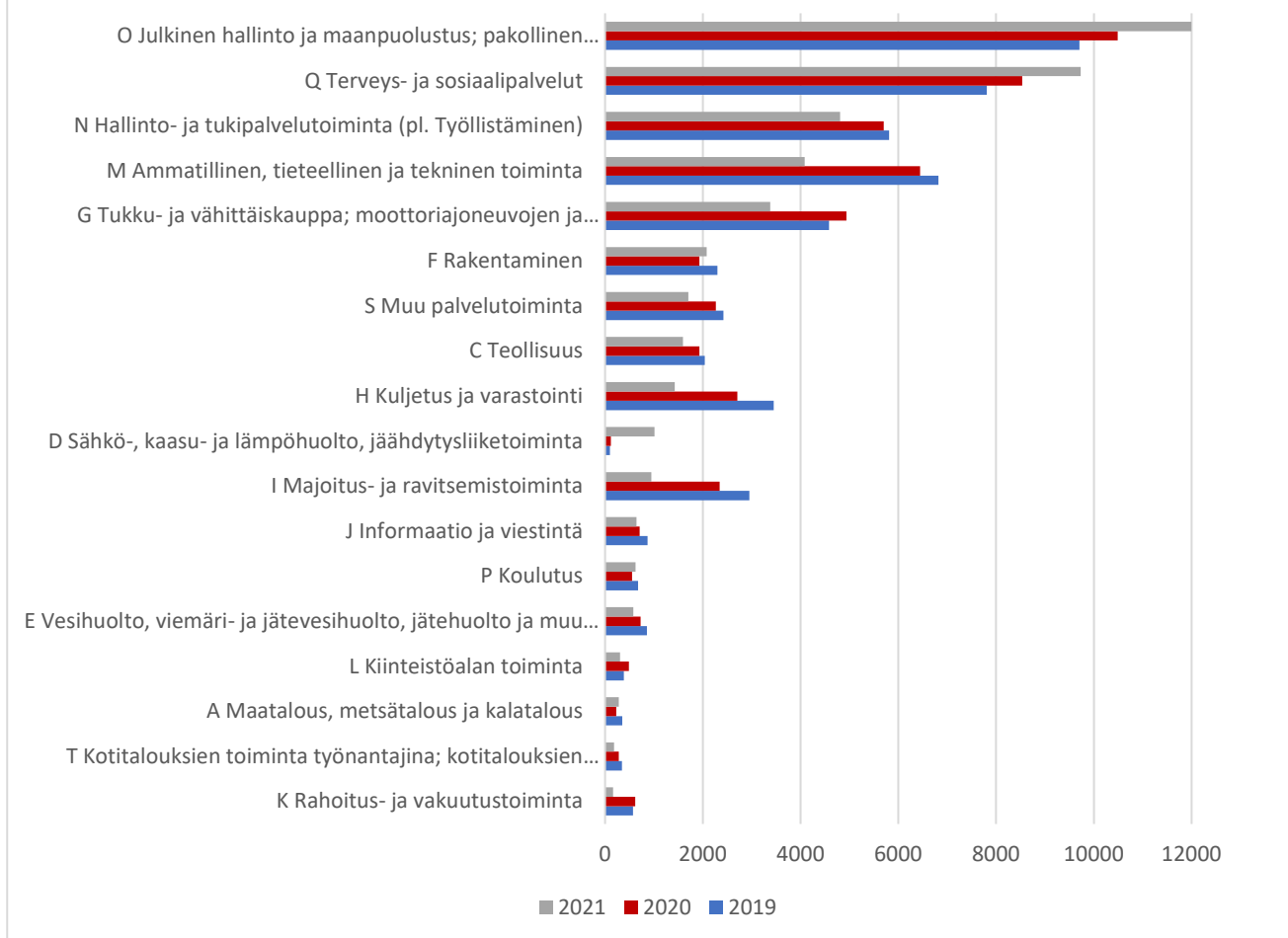
Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Työnhakijat ja avoimet työpaikat ammattiryhmän mukaan kk:n aikana

Peruskoulun alaluokkien ja lastentarhojen opettajat ja pelto- ja puutarhaviilijät ovat top 15 -ammattinimikkeistä lähimpänä vuoden 2020 ensimmäisten kuukausien kysyntää, mikä ymmärrettävästi kertoo myös näiden ammattien alkuvuoteen painottuvasta, kausiluontoisesta kysynnästä.

Top 15 -ammattinimikkeissä kasvu on ollut suurinta lähihoitajissa, sairaanhoitajissa sekä myynti- ja ostoagenteissa (= myyntiedustajat, kauppa-asiamiehet ym.). Myös suojelu- ja vartiointityöntekijöiden sekä lainopillisten ja sosiaalialan asiantuntijoiden kysyntä on kasvanut. Rakennusten viimeistelytyöntekijöiden kysyntä on kasvanut vuodessa, mutta yleisten rakennustyöntekijöiden kysyntä on pudonnut paljon tätä enemmän.

Pudotus kysynnässä on ollut suurinta siivoojissa, rahdinkäsittelijöissä & varastotyöntekijöissä sekä myyjissä & kauppiassa. Top 15 -ammattien ulkopuolella pudotus on ollut suurinta ravintola- ja suurtalous-työntekijöissä sekä avustavissa keittiö- ja ruokalatyöntekijöissä. Nämä kaikki pudotukset ovat koronapandemian kautta ymmärrettävissä, myös rahdinkäsittelijöiden ja varastotyöntekijöiden osalta. Paljon keskusteluissa esillä ollut verkkokaupan kasvu ei ole riittänyt paikkaamaan yritysten laskenutta kysyntää, ainakaan jos asiaa tarkastellaan työvoiman kysynnän näkökulmasta.

Kuvio 4. Uudet avoimet työpaikat toimialoittain, tammi-maaliskuu

Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Avoimien työpaikkojen tapahtumat toimialan mukaan kuukauden aikana

Kuviosta 4 näemme uudet avoimet työpaikat toimialoittain, jälleen alkuvuosia vertaillen.

Toimialojen sisäinen järjestys on pääosin sama kuin aikaisempinakin vuosina. Julkisen hallinnon alkuvuoden rekrytoinnit nostavat sen tänäkin vuonna ykköseksi, eritoten kun kysyntä on aikaisempia vuosia suurempaa. Samoin kasvua on ollut terveys- ja sosiaalipalveluissa, joilla kysyntä on ollut toiseksi suurinta.

Viiden kärjestä löytyvät lisäksi kysynnän laskusta kärsineet hallinto- ja tukipalvelutoiminta (kysyntä vuodessa -16 %), ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (-37 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa & moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus (-32 %).

Suuremmista työllistävästä toimialoista rakentamisen osalta kysyntä on ollut käytännössä vuosien 2019 ja 2020 keskiarvossa, mutta muussa palvelutoiminnassa kysyntä on laskenut 25 % ja teollisuudessa laskua on ollut 18 %.

Suurimmat pudotukset työvoiman kysynnässä ovat monelta osin koronapandemian seurausta. Suurinta pudotus on ollut rahoitus- ja vakuutustoiminnassa (-83 %), majoitus- ja ravitsemistoiminnassa (-60 %) ja kuljetuksessa ja varastoinnissa (-47 %). Kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa pudotus on ollut 1300–1400 työpaikkaa vuoden ensimmäisinä kuukausina. Edellisen sivun rahdinkäsittelijöihin ja varastotyöntekijöihin viitaten myös toimialana mitattuna (kuljetus ja varastointi) logistiikka-alan työvoiman kysyntä on ollut laskussa.

Suurella osalla toimialoista työvoiman kysynnän ennakkoidaan kasvavan (s. 12–14), mutta kuljetuksessa kysyntä elpyy hitaammin ja majoitus- ja ravitsemistoiminnassa henkilöstöodotukset ovat valitettavasti vielä jonkin aikaa negatiiviset.

Kevään 2021 ammattibarometrin mukaan sekä pula- että ylitarjonta-ammattien määrä on Uudellamaalla laskenut syksystä 2020. Ammattibarometrissä arvioitiin 204 ammattia, joista **44** nimikettä nousi Uudenmaan tasolla pula-ammateiksi. Pulaa on siis **22 prosentissa** arvioituista ammateista.

Listalle ovat nousseet suuhygienistit, joiden osalta työvoiman saatavuus oli heikentynyt syksyyn verrattuna. Syksyn 2020 jälkeen tilanne oli tasapainottunut seuraavissa nimikkeissä, jotka olivat poistuneet pula-ammattien listalta: kääntäjät, tulkit ja muut kielitieteilijät, psykologit, röntgenhoitaja ja vartijat.

Uudellamaalla arvioitiin olevan ylitarjontaa 49 ammatissa. Suurinta ylitarjontaa oli yleissihteerien, matka-toimistovirkailijoiden, hotellin vastaanottovirkailijoiden, lentoemäntien ja pursereiden, painopinnan-valmistajien, painajien, jälkikäsittelijöiden ja sitomotyöntekijöiden sekä vaattureiden, pukuompelijoiden, turkkureiden ja hatuntekijöiden kohdalla. Koulutussuunnittelijoiden kohdalla tilanne oli heikentynyt ja tämä on ainoa uusi ammattinimike, jossa oli Uudellamaalla ylitarjontaa hakijoista. Tilanne oli tasapainottunut seuraavissa nimikkeissä, jotka olivat poistuneet ylitarjontalistalta: fysioterapeutit, puhelinvaihteenhoitajat, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajat.

Lajiteltuna Uudenmaan pula-ammattit näyttävät keväällä 2021 hyvin pitkälti samalta kuin puoli vuotta aikaisemmin:

ICT

Muut ohjelmisto- ja sovelluskehittäjät
Sovellusarkkitehdit
Sovellusohjelmoijat
Sovellussuunnittelijat
Tietoliikenteen ja tietotekniikan insinöörit
Web- ja multimediakehittäjät

MYynti

Myyntiedustajat
Puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät

SOTE

* Kuulontutkijat ja puheterapeutit
* Lastentarhanopettajat
* Sairaanhoidaja ja terveydenhoitaja
* Sosiaalityön erityisasiantuntijat
Bioanalytikot (terveydenhuolto)
Hammaslääkärit
Kodinhoitajat (kotipalvelutoiminta)
Lastenhoitotyöntekijät
Lähihoitajat
Sosiaalialan ohjaajat ja neuvojat ym.
Suuhygienistit
Yleislääkärit
Ylihoitajat ja osastonhoitajat
Yliääkärit ja erikoislääkärit

RAKENTAMINEN

Betonirakentajat ja raudoittajat
Eristäjät
Ilmastointi- ja jäähdytyslaiteasentajat
Kattoasentajat ja -korjaajat
Kiinteistöhuollon työntekijät
Kivemiesmiehet ja rakennuspuusepät
Lattianpäällystystyöntekijät
Maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät
Maansiirtokoneiden ym. kuljettajat
Muurarit ym.
Muut rakennustyöntekijät
Putkiasentajat
Rakennusalan avustavat työntekijät
Rakennusalan työnjohtajat
Rakennusinsinöörit
Rakennusmaalarit ym.
Rakennussähköasentajat
Rappaajat
Talorakentajat

MUUT

Erityisopettajat
Moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat
Työnvälittäjät

Lähde: Ammattibarometri I/2021, ammattinimikkeet joista pulaa * = Paljon pulaa hakijoista

Informaatioteknologian osaajapula koskee erityisesti pääkaupunkiseutua ja kysynnän ennustetaan pysyvän korkealla jatkossakin. Osaavan rakennushenkilökunnan saatavuudessa on ongelmia eritoten läntisellä Uudellamaalla.

Ammattibarometristä ja sen pula-ammateista voidaan tehdä muutamia erillisiä havaintoja. Vain kuudessa-toista pula-ammattissa työvoiman kysynnän arvioidaan kasvavan seuraavan puolen vuoden aikana. Toisaalta näistä kuudestatoista jokainen on ollut pula-ammattina jo aikaisemmin. Tämä muistuttaa siitä, että pula hakijoista on sitkeämmässä kuin vain siinä, että koronan jälkeen kysyntä nousee.

44 pula-ammattin lisäksi löytyy 16 ammattinimikettä, joissa kysyntä on koko Uudenmaan tasolla tasapainossa tai peräti ylitarjonnassa, mutta tietyillä alueilla on pulaa hakijoista. Aluejakona toimii Muu Helsingin seutu, Porvoon seutu, Pääkaupunkiseutu ja Raasepori. **Porvoon seutu** erottuu ammattibarometrissä Uudenmaan sisällä eniten. Alueella ennustetaan kysynnän laskua maansiirtokoneiden kuljettajissa, rakennus-sähköasentajissa sekä kiinteistöhuoltotyöntekijöissä ennustetaan seuraavalle puolelle vuodelle, kun koko maakunnan tasolla näissä ammateissa on pulaa hakijoissa. Lisäksi löytyy useita ammattinimikkeitä, joista on tänä keväänä pulaa nimenomaan Porvoon seudulla, eritoten **kemianteollisuuden** parissa. Myös **muun Helsingin seudulla** löytyy useita ammattinimikkeitä, joista on erityisesti tällä alueella pulaa hakijoista. Näemme nämä ammatit alla olevasta kuviosta:

Ammatti:	Missä pulaa:
Teollisuuden työnjohtajat	Porvoo (paljon pulaa)
Kassanhoitajat ja lipunmyyjät	Porvoo (paljon pulaa)
Konetekniikan asiantuntijat	Porvoo
Muut tekniikan erityisasiantuntijat	Porvoo
Muut sähköasentajat	Porvoo
Muoviteollisuuden prosessityöntekijät	Porvoo
Psykologit	Muu Helsingin seutu, Raasepori (paljon pulaa)
Hitsaajat ja kaasuleikkaajat	Muu Helsingin seutu, Porvoon seutu, Raasepori
Peruskoulun alaluokkien opettajat	Muu Helsingin seutu
Fysioterapeutit	Muu Helsingin seutu
Muut terveydenhuollon asiantuntijat	Muu Helsingin seutu
Ohutlevysepat	Muu Helsingin seutu
Koneenasentajat ja koneistajat	Muu Helsingin seutu
Kotiapulaiset ja -siivoojat	Muu Helsingin seutu

Lähde: Ammattibarometri I/2021

Lisäksi kahteen ammattinimikkeeseen liittyi maakunnan sisällä suurempaa hajontaa: **Kirjanpidon ja laskentatoimenasiantuntijoista** arvioitiin olevan pääkaupunkiseudulla ja Porvoossa ylitarjontaa ja muualla Helsingin seudulla ja Raaseporissa pulaa, vielä sillä tarkennuksella, että pääkaupunkiseudulla on kuitenkin pulaa tilinpäätöstaitoisista asiantuntijoista. **Toimisto- ja laitossiivoojista** oli ylitarjontaa muun Helsingin alueella ja toisaalta pulaa Raaseporissa.

Yritysten näkymiä työvoiman kysynnästä keväällä 2021

Helsingin seudun kauppakamarin jäsenyritykset raportoivat huhtikuussa 2021 toisaalta parantuneista rekrytointinäkymistä, mutta myös osaavan työvoiman saatavuuteen liittyvistä haasteista.

Seuraavan kuuden kuukauden sisään rekrytointitarpeen kasvua tai merkittävää kasvua ennusti 48 % vastaajista. Rekrytointitarpeen vähenemistä ennusti vain 6 % vastaajista, joten lähes puolella vastaajista (46 %) rekrytointitarve pysyy seuraavat puoli vuotta nykyisellä tasolla. Syyskuussa yrityksen rekrytointitarpeen ennakoivat kasvavan kuuden kuukauden aikajänteellä vain 24 % vastaajista. 2–3 vuoden aikajänteellä rekrytointitarpeen kasvua tai merkittävää kasvua raportoi jo 68 % vastaajista. Lähivuosien rekrytointinäkymät ovat parantuneet selvästi jo viime syyskuusta, jolloin kasvua tai merkittävää kasvua raportoi 52 % vastaajista.

Valitettavasti kolikon kääntöpuoli on tuttu. 59 % vastaajista raportoi kokevansa pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Syyskuussa 2020 vastaava luku oli 51 %, joten pula osaajista on pahentunut jo nyt, vaikkamme ole päässeet eroon koronapandemian mukanaan tuomista rajoitteista. Kyselyssä pula osaavasta työvoimasta korostui kaikista eniten rakentamisen, terveys- ja sosiaalipalveluiden, hallinto- ja tukipalvelu-toiminnan, teollisuuden sekä sähkö-, kaasu- ja lämpöhuollon vastaajilla.

56 % yrityksistä raportoi osaavan työvoiman saatavuuden vaikeuttavan yrityksen kasvua ja liiketoiminnan kehitystä, 20 % ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 24 % vastaajista oli eri mieltä väittämän kanssa. Kolme yleisintä syytä yritysten rekrytointihaasteisiin olivat hakijoiden vähäinen työkokemus (41 % vastaajista) ja se että avoimiin tehtäviin ei ole ollut riittävästi hakijoita (40 % vastaajista) sekä kiristynyt kilpailu työntekijöistä (37 % vastaajista). Hakijoiden soveltumaton koulutus nousi tärkeimpiin rekrytointihaasteisiin reilulla neljänneksellä (27 %) vastaajista.

Sama kaksijakoinen signaali kuuluu Suomessa ja Uudellamaalla todella vahvasti. PK-yritysbarometrissa koko Uudellamaalla pk-yrittäjien arviot henkilökunnan määrästä vuoden päästä ovat korkeammat kuin muualla Suomessa, eritoten pääkaupunkiseudun osalta. Työvoiman saatavuus ei ole Uudenmaan pk-yrityksille yhtä usein kasvun esteenä kuin ennen koronaa, mutta siitä raportoi kasvun esteenä noin 15 % vastaajista.

EK Suhdannebarometri huhtikuulta 2021 tarjoaa samansuuntaisia signaaleja koko maan tasolta. Päätoimi-aloista **teollisuudessa** henkilöstön määrä ja henkilöstöodotukset ovat kasvussa. Valitettavasti samaan aikaan on nähtävissä tuttu kehityskulku, eli riittämätön kysyntä menettää osuuttaan kasvun esteenä (huhtikuussa 29 % vastaajista) ja ammattityövoiman korostuu vastauksissa taas viime kierroksia useammin. Huhtikuussa ammattityövoiman puutetta raportoi 16 % teollisuusyrityksistä (loppuvuosi 2020: 7 %), mikä on korkein lukema kevään 2019 jälkeen (!). Helsingin seudun kauppakamarin teollisuus- ja rakennusyrityksille kohdistetussa kyselyssä (huhtikuu 2021) 63 % vastaajista ennusti kohtaavansa pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta 3 vuoden aikajänteellä.

Uudellemaalle tärkeän teknologiateollisuuden henkilöstöodotus on noussut suhdannebarometrissa reilusti koronavuoden pohjalukemista ja on korkeimmillaan sitten vuoden 2018. Samalla jo 22 % vastaajista kertoo ammattityövoiman puuteen haittaavan kasvua, kun luku on aiemmin ollut koronapandemian puhjettua enimmillään vain 13 %. Myös Teknologiateollisuus ry:n jäsenkyselyssä (helmikuu 2021) alan yritysten näkymät ennakoivat kasvua. 74 % prosenttia vastaajista näki liikevaihdon joko pysyvän samana tai kasvavan tänä vuonna, vain 18 % odotti tuotannon heikkenevän. Myös Uudenmaan teknologiateollisuus on selvinnyt pandemiasta vaikean alun jälkeen muuta maata pienemmillä pudotuksilla. Tämän lisäksi Porvoon seudulle tärkeän kemianteollisuuden saralla uudet tilaukset ovat kevään ja kesän 2020 pudotuksen jälkeen olleet korkeammalla tasolla.

Myös **rakentamisessa** henkilöstön määrä on EK:n suhdannebarometrin mukaan vähentynyt, mutta pohjan odotetaan jo olevan takana. Riittämätön kysyntä vaivaa kasvun esteenä yhä 37 % yrityksistä ja on siten miltei samalla tasolla kuin loppuvuodesta 2020. Samalla ammattityövoiman puute on jatkanut, koronan vain hetkeksi hidastanutta, kasvuaan ja koskee kasvun esteenä jo 24 % rakennusalan yrityksistä. Vertailun vuoksi todettakoon, että vastaava lukema oli ennen koronaa 27 %. Tältä osin tilanne on siis jo valitettavasti miltei ”normalisoitunut”.

Rakennusteollisuus RT ry arvioi koko Suomen osalta, että jo aiemmin alkanut työllisyyden lasku jatkuu myös tämä vuonna. Uudellamaalla rakentaminen on ollut muuta maata vilkkaampaa ja pääkaupunkiseudulla alan työvoiman kysyntä kuitenkin pysyy korkealla asuntorakentamisen kysynnän myötä. Toisaalta myös Uudenmaan toimitilarakentamisesta merkittävä osa on keskittynyt pääkaupunkiseudulle ja tällä saralla etätyön yleistyminen tuo osaltaan epävarmuutta näkymiin.

Palveluissa henkilöstöodotukset näyttävät EK:n suhdannebarometrissa vahvaa kasvua ja loikkaavat vihdoin henkilöstön vähenemisen puolelta selvästi kasvun puolelle. Kysynnän puute toistuu vastauksissa yhä suurimpana kasvun esteenä (30 % vastaajista), mutta ammattityövoiman puute nostaa osuuttaan ja koskettaa jo reilua viidennestä (22 %) yrityksistä. Myös Palvelualojen työnantajat Palta ennakoivat maaliskuun 2021 suhdannekatsauksessaan työllisten määrän kasvavan tänä vuonna 5000:lla ja ensi vuonna jo 10000:lla. Palveluala lähtee luonteensa vuoksi (palvelut eivät ole odottaneet varastossa odottamassa) joka tapauksessa tulevaan nousuun rankasta taka-asemasta.

Kuten tunnettua, on Uusimaa ja erityisesti pääkaupunkiseutu muuta Suomea palveluvaltaisempi ja tämänkin vuoksi haavoittuvaisempi koronapandemian mukanaan tuomille rajoituksille. Vuonna 2020 pääkaupunkiseutu jäi hyvin pitkälle vaille ulkomaisia ja kotimaisia ja matkailualan kannalta olisi olennaista, että tuleva kesä olisi kysynnältään parempi. Tapahtumateollisuuden liikevaihto on romahtanut. Kuten Paltan suhdannekatsauksessakin muistutetaan, pysyy monien palveluiden kysyntä matalana aina koronarokotteilla saatavaan laumasuojaan asti, minkä jälkeenkään ei ole odotettavissa nopeaa paluuta vanhaan aktiivisuuteen.

EK:n suhdannebarometrissa mara-alan henkilöstöodotukset ovatkin selvästi noususta huolimatta vielä negatiivisen puolella. Ammattityövoiman puute on kasvun esteenä vain 5 % yrityksistä. Tämä on ymmärrettävää myös Uudenmaan kehitystä seuraten. Henkilöstöravintoloiden kysynnästä on etätyön myötä hävinnyt noin puolet, eikä tähän ennakoida suurta muutosta jatkossakaan etätöiden yleistymisen myötä. Muille ravintoloille tuleva kesä näyttää jo paremmalta, eli kysyntää on, jos vain ovet pystytään pitämään avoinna. Ravintolat elävät kuitenkin vielä epävarmuudessa mitä esimerkiksi loppuvuoteen ja tärkeään pikkujoulukauteen tulee. Toisaalta alan yrityksiltä on kantautunut huolta työvoiman saatavuudesta, jos ja kun kysyntä lähtee jälleen kasvuun. Pelkona on, että pandemiasulkujen myötä on menetetty pysyvästi osaajia muille aloille. Pidemmällä tähtäimellä on positiivista, että matkailu- ja ravintola-ala on keväällä 2021 TAT Nuorten tulevaisuusraportissa top 5 suosituimmista tulevaisuuden ammattialoissa. 21 % nuorista voisi nähdä itsensä työskentelemässä mara-alalla.

Palta tiedusteli alkuvuonna 2021 palvelualojen yritysten näkymiä osaamistarpeista koronan jälkeen. Yleisimpinä uusina, koronapandemian myötä esille nousseina ja jatkossakin korostuvina osaamisina korostuivat kyky sopeutua muutokseen, digitaalisten ja tekoälypohjaisten ratkaisujen hyödyntäminen ja johtamis- ja valmentamistaidot. Yrityksissä ennustettiin, että keskimäärin 5 % henkilöstön osaamisesta muuttuu tarpeettomaksi seuraavan kolmen vuoden aikana. Koronapandemian mukanaan tuomia kokonaan uusia pysyviä työtehtäviä raportoi 6 % vastaajista. Tehtävät liittyivät pitkälti digitaalisuuden hyödyntämiseen. Melkein 90 prosenttia vastaajista piti koronan mukanaan tuomia muutoksia ainakin joiltain osin pysyvinä. Haasteita osaamisen kehittämisen ja työvoiman kohtaannon näkökulmasta tuottaa se, että koulutukseen investoitava rahamäärä ja muut koulutusmahdollisuudet ovat vähentyneet koronapandemian aikana.

Muista toimialoista kaupassa henkilöstön määrä on tunnetusti ollut laskussa. Alalla ennustetaan pientä kasvua alkukesälle. Ammattityövoiman puute on yhä kasvun esteenä sitkeästi 15 % vastaajista, kuten myös vuonna 2020. Liikenteessä henkilöstöodotukset ovat pienessä kasvussa ja nousevat täten plussan puolelle. Osaavan työvoiman puutetta raportoi vain 7 % yrityksistä, mikä on ymmärrettävästi yhä vähäistä, mutta toisaalta liikenteenkin osalta nähdään kasvua viime vuoteen (0–3 %).

Tieto- ja viestintäpalveluissa henkilöstöodotukset ovat kasvussa peräti 20 prosentissa yrityksistä. Samalla ammattityövoiman puute kasvanut tasaisesti suurimmaksi esteeksi kierros kierrokselta: Alkuvuonna 2020 puutetta osaajista raportoi 12 %, vuotta myöhemmin jo 28 %.

Suurinta puutetta ammattityövoiman suhteen raportoidaan kiinteistöalalla (38 % yrityksistä) sekä muissa palveluissa (31 %), joista jälkimmäisessä henkilöstön määrän odotetaan pitkän kituuttelun jälkeen lähtevän selvään kasvuun.

Yritykset ja koulutusyhteistyö

Helsingin seudun kauppakamari tiedusteli jäsenyrityksiltään huhtikuussa 2021 näkemyksiä ammatillisten oppilaitosten kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä ammatillisen koulutuksen reformin vaikutuksista. Tulokset antoivat valitettavasti syytä huoleen.

Alueen ammatilliset oppilaitokset ja niiden koulutustarjonta tunnettiin kohtalaisesti (hyvin tai erittäin hyvin 42 % vastaajista) sekä vastaajat olivat useammin tyytyväisiä kuin tyytymättömiä yhteistyöhön alueen ammatillisten oppilaitosten kanssa. Huolestuttavampaa olivat vastaukset ammattiin valmistuneiden osaamisen vastaamisesta työelämän tarpeisiin: Selvästi useampi vastaaja vastasi tähän kielteisesti (37 % erittäin huonosti tai huonosti) kuin positiivisesti (17 % hyvin tai erittäin hyvin).

Avoimista vastauksista nousi esiin kolme havaintoa, ensimmäisenä **puutteelliset yleiset työelämätaidot**: Yritykset kokevat kuormittavaksi tilanteet, joissa työssäoppimisjaksolle tuleva nuori ei hallitse työelämän perussääntöjä. Sama teema nousi esille myös vastavalmistuneisiin liittyen. Toiseksi esiin nousivat **valmistuneiden puutteelliset ammatilliset taidot**: yrityksissä koetaan kasvavaa huolta siitä, että ammattiin valmistuvien opiskelijoiden taitotaso ei ole riittävä ja/tai ajan tasalla ja vaatimustaso tutkinnon saavuttamiseksi on liian alhainen. Lisäksi **yritys – oppilaitosyhteistyön merkitystä korostettiin ja reformin tuomaa joustavaa koulutuksen toteuttamisen mallia pidettiin hyvänä**. Riittävä resursointi työpaikalla tapahtuvan oppimisen tukemiseksi koettiin tärkeäksi, toisin sanoen opiskelijoita ei saa ”unohtaa” yrityksiin. Yhteistyö koettiin tärkeäksi myös ajantasaisen ammatillisen osaamisen saavuttamiseksi sekä vetovoimaisuuden parantamiseksi.

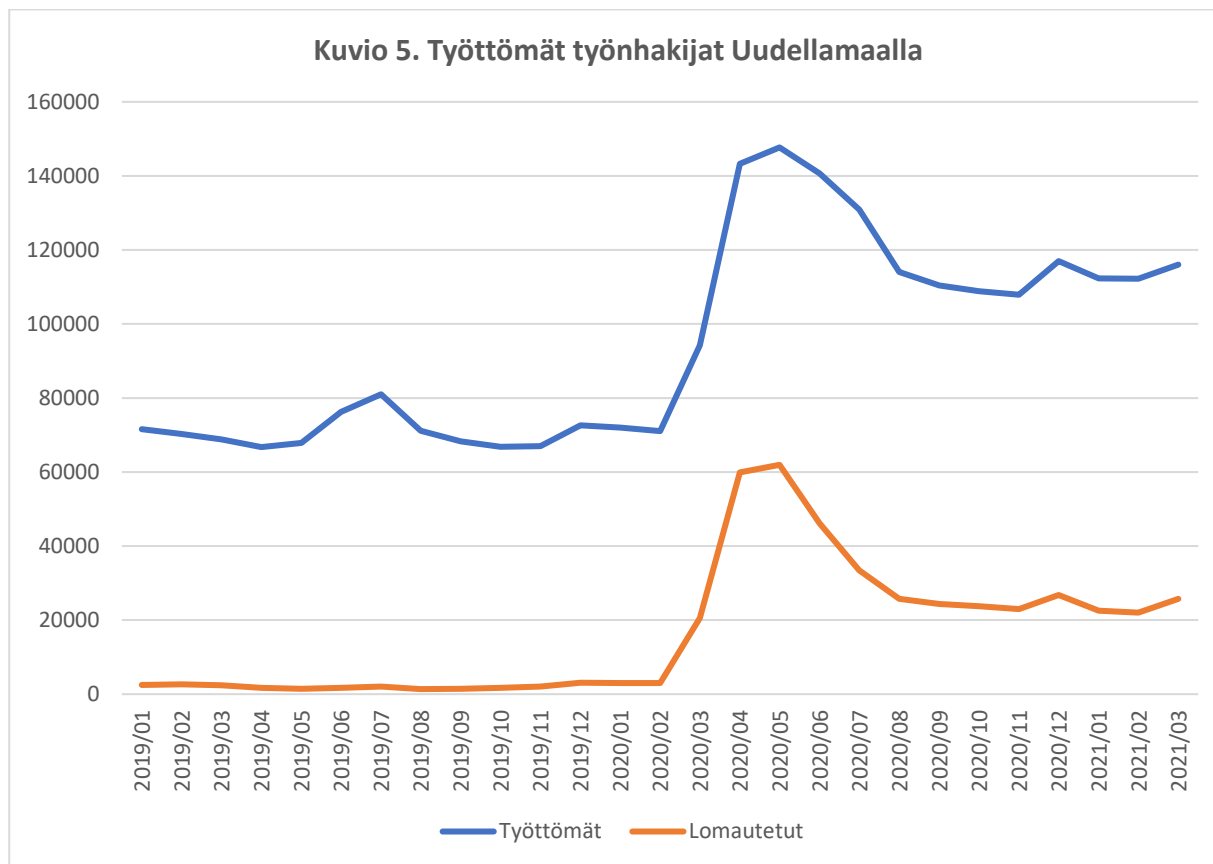
Ammatillisen koulutuksen reformista valmistui keväällä 2021 kaksikin arviota (VTV ja Owl Group). Myös näissä painotettiin ymmärrettävästi työelämäyhteistyön merkitystä ja nähtiin, että oppilaitokset ovat panostaneet yhteistyöhön. Panostukseen on oltava mahdollisuuksia jatkossakin, koska kuten Valtion tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa mainitaan, voisivat laajat ongelmat työelämäyhteistyössä kriisiyttää koko koulutusjärjestelmän.

Kevään PK-yritysbarometri kartoitti pienten ja keskisuurten yritysten tekemää yhteistyötä korkeakoulujen tai tutkimuslaitosten kanssa. Helsingissä pk-yritykset olivat tehneet aktiivisemmin yhteistyötä ammatti- korkeakoulujen (11 %), yliopistojen (9 %), tutkimuslaitosten (5 %) kanssa kuin koko Suomessa. Muun pääkaupunkiseudun yritykset olivat tehneet muuta Suomea useammin yhteistyötä tutkimuslaitosten (6 %) ja yliopistojen (7 %) kanssa. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella Uudenmaan yritykset olivat tehneet koko Suomea vähemmän yhteistyötä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa.

Tärkeimpinä odotettuina tai saatuina yhteistyön hyötyinä korostuivat tietopohjan ja osaamisen vahvistuminen sekä näkemys kehitystrendeistä ja tulevaisuuden markkinoista. Kolme yleisintä yhteistyömuotoa olivat koulutusyhteistyö, opinnäytetyöt sekä innovaatioihin liittyvä kehitys. Pääkaupunkiseudun (pl. Helsinki) pk-yritykset olivat tehneet selvästi vähemmän koulutukseen ja opinnäytteisiin liittyvää yhteistyötä ja selvästi muuta Suomea enemmän tilaustutkimuksia (27 % vastaajista, koko Suomi 13 %).

Työnhakijatilanne Uudellamaalla

Työttömien työnhakijoiden tilanne on pysynyt tietyiltä osin tasaisena marraskuun 2020 tilannekatsauksemme jälkeen.

Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Työttömät työnhakijat eri ryhmissä

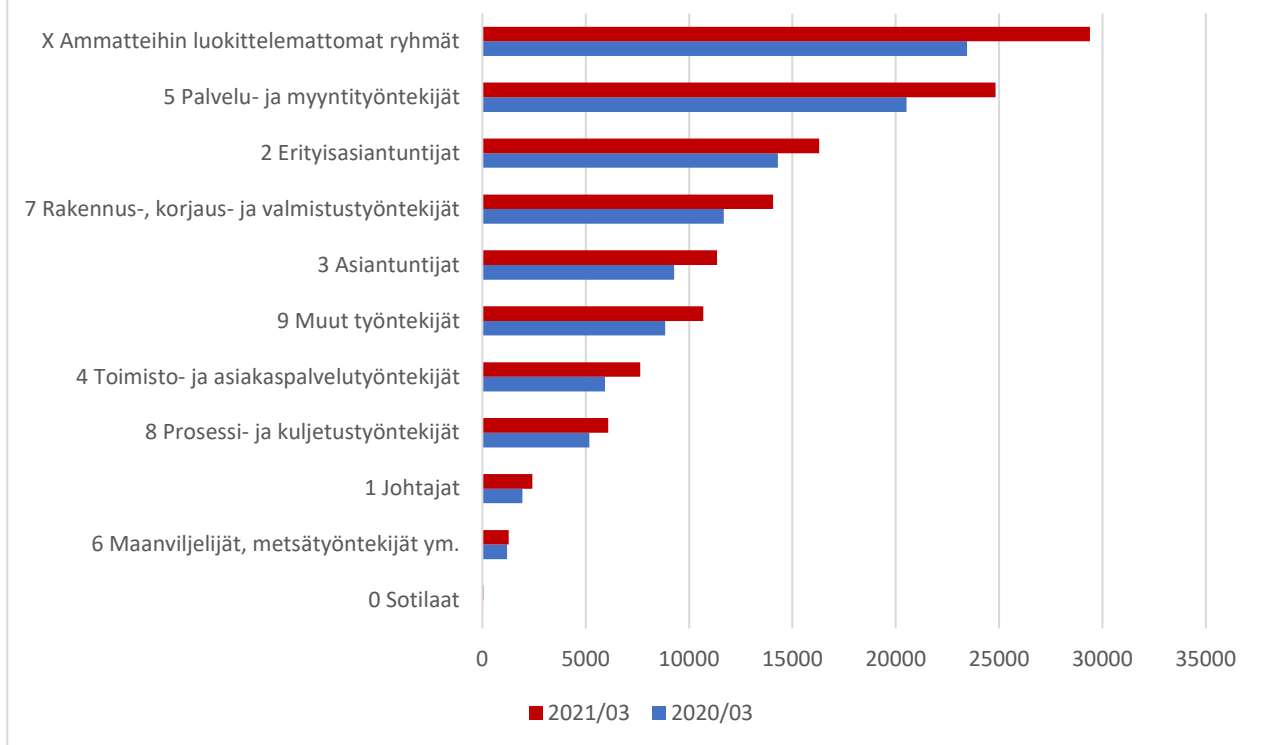
Koronapandemia nosti nopeasti sekä kaikkien työttömien työnhakijoiden että lomautettujen määrän hurjiin lukemiin, huipun osuessa toukokuuhun 2020. Syksystä eteenpäin tilanne on vakiintunut reiluun 110000 työttömään työnhakijaan (loka- ja marraskuussa 2020 tämän rajan niukasti alittaen).

Maaliskuussa työttömiä työnhakijoita oli Uudellamaalla 116025 henkeä, mikä on lähestulkoon 21800 henkeä ja 23 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kasvua edelliseen kuuhun oli 3807 henkeä, mikä selittyy lomautusten kasvulla, joka on nähtävissä myös kuviossa 5. Koronapandemian alkuvaiheessa työttömyys nousi naisilla miehiä nopeammin ja ikäryhmistä eniten nuorten keskuudessa. Sitten pandemia on näkynyt enemmän miesten työttömyydessä: miesten työttömyys on kasvanut neljänneksellä vuodentakaiseen verrattuna, kun naisilla kasvua oli 20 %. Ikäryhmien kesken tilanne on tasaantunut ja työttömyyden kasvu koskee sangen tasaisesti kaikkia ikäryhmiä.

Hälyttävänä kehityskaarena on pitkäaikaistyöttömyyden kasvu: Uudellamaalla oli maaliskuussa lähes 40 000 työnhakijaa, joilla työttömyys oli kestänyt vähintään vuoden.

Pitkäaikaistyöttömyys on lähes kaksinkertaistunut alle 30-vuotiailla.

Kuvio 6. Työttömät työnhakijat Uudellamaalla

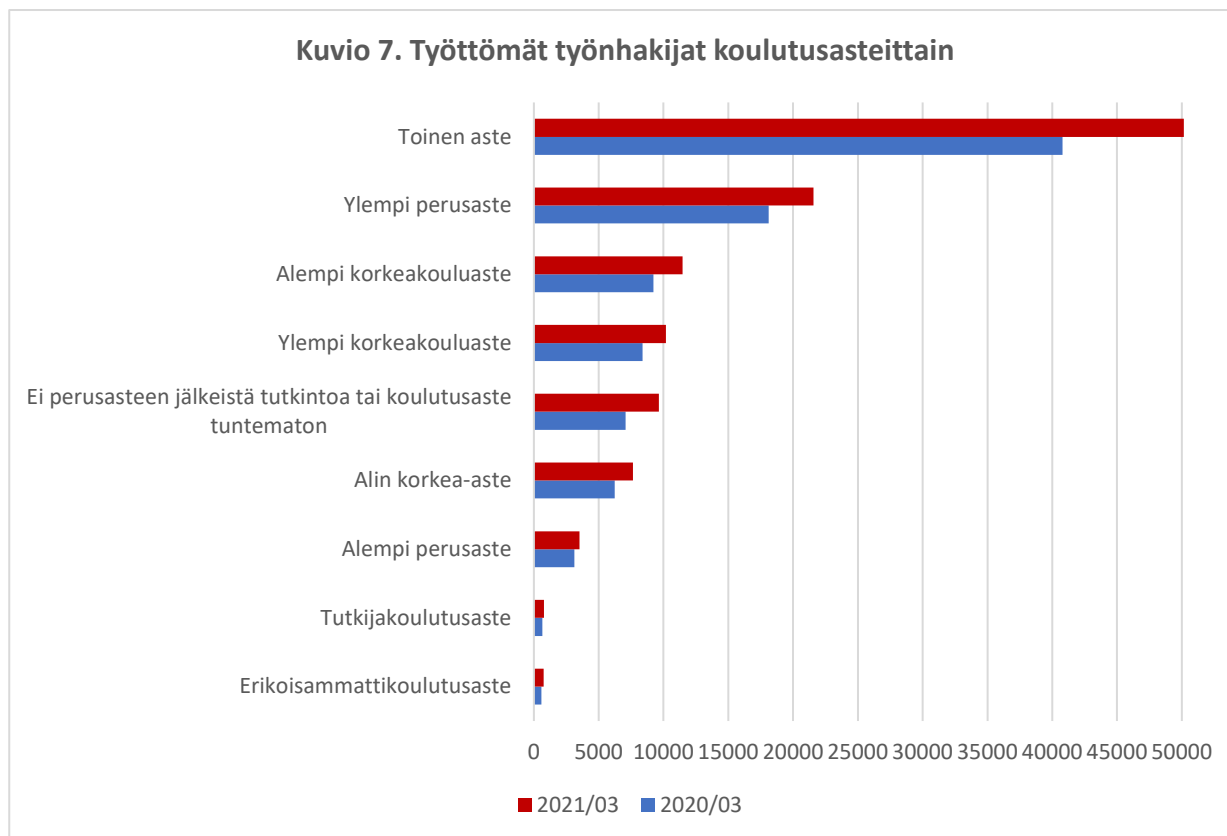
Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Työnhakijat ammattiryhmän ja koulutusasteen mukaan kuukauden aikana maakunnittain

Kuviosta 6 näemme, että työttömyys on maaliskuussa kasvanut kaikissa ammattiryhmissä. Kahta pienintä ammatinimikettä (sotilaat, maanviljelijät) lukuun ottamatta työttömyys on kasvanut 14 % (erityisasiantuntijat) –29 % (toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät) välillä. Tilanne on siis siten tasaisempi kuin edellisessä tilannekatsauksessamme, jolloin muutokset ammatinimikkeiden välillä olivat suurempia.

Kaikista eniten työttömiä on ammatteihin luokittelemattomien ryhmässä. Tämän jälkeen neljä yleisintä ammattiryhmää olivat **palvelu- ja myyntityöntekijät, erityisasiantuntijat, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijät** sekä **asiantuntijat**. [Kuviosta 3](#) näimme, että nämä ovat myös ne neljä ammattiryhmää, joille Uudellemaalle on auennut eniten uusia avoimia työpaikkoja alkuvuodesta 2021.

Tämä toimikoon pikaisena muistutuksena alueella voimissaan olevasta kohtaanto-ongelmasta. Merkittävässä osassa Uudenmaan pula-ammatteja tilanne on koronapandemiasta huolimatta se, että huomattava osa kyseisten ammattien työttömistä työnhakijoista tarvitsee osaamisen kehittämistä vastataksaan avoimien tehtävien osaamisvaatimuksiin.

Kuvio 7. Työttömät työnhakijat koulutusasteittain

Lähde: Työnvälitystilasto (TEM) Työnhakijat koulutusasteen ja työmarkkina-aseman mukaan kk:n lopussa

Kuviosta 7 näemme, että pandemia on heikentänyt lukumääräisesti eniten toisen asteen suorittaneiden työnhakijoiden tilannetta, joilla työttömyys on kasvanut vuodessa 24 %. Kuten ammattinimikkeissä myös koulutusasteissa työttömyyden kasvu on koskettanut kaikkia ryhmiä. Suhteellisesti eniten työttömyys on kasvanut tutkintoa vailla olevilla (36 %) ja Uudellamaalla onkin tätä nykyä (ja ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2010) koko muuta Suomea enemmän työttömiä työnhakijoita, joilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa tai koulutusaste on tuntematon.

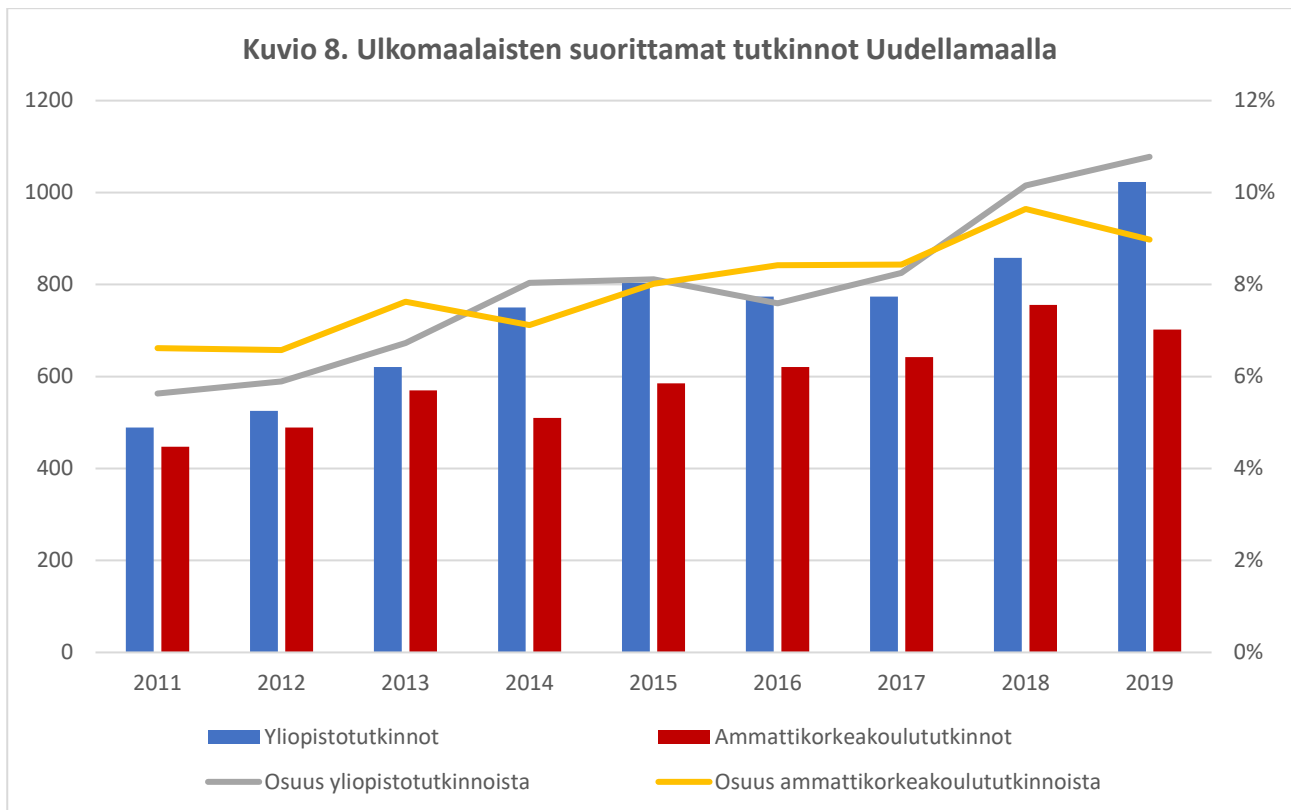
Uudenmaan tilanne on tunnetusti kaksijakoisuudessaan muusta maasta eroava. Työvoiman suuri kysyntä ja voimakas muuttoliike ovat luoneet tilanteen, jossa alueella on samaan aikaan verraten matala työttömyysaste ja suurin määrä vaikeasti työllistettäviä. Sitkeää tilannetta on purettu keväästä 2021 uusin voimin, kun Uudellamaalla seitsemässä kunnassa (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kerava, Porvoo, Raasepori, Hanko) ovat käynnistyneet kuntakokeilut, joihin on siirretty alle 30-vuotiaat, vieraskieliset sekä peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavat kyseisissä kunnissa asuvat työttömät ja työvoimapalveluissa olevat työnhakijat. Näissä kunnissa mainittujen asiakkaiden TE-palvelut siirtyivät keväällä 2021 TE-toimistoilta kuntien vastuulle. TE-toimisto vastaa osaltaan muiden henkilöasiakkaiden sekä yrityspalveluiden järjestämisestä. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että mainitusta reilusta 116 000 Uudenmaan työttömästä työnhakijasta 68 000 on kuntien TE-palveluiden piirissä.

Työllisyyden kuntakokeiluista ei vielä ymmärrettävästi ole tutkimustuloksia, mutta ensimmäistä väliraporttia arvioinnista lupailaan jo syksyille 2021. TE-palveluiden uudelleenjärjestäminen on joka tapauksessa edennyt vauhdilla. Hallitus päätti puoliväliriihessään, että TE-palvelut siirtyvät kokonaan kuntien vastuulle vuonna 2024. Samalla yhteydessä kunnille luodaan kannustava rahoitusmalli, joka kannustaa niitä kehittämään toimintaansa työllisyyttä edistäväksi siten, että uudistuksella saavutetaan 7 000–10 000 lisätyöllistä.

Kansainväliset opiskelijat Uudellamaalla

Kuten jo johdannossa todettiin, on hallitus tarttunut työllisyystoimissaan kenties kaikista konkreettisimmin kansainvälisten osaajien tilanteeseen. Hallituksen tavoitteena on toteuttaa 50 000 työperäisen maahanmuuttajan kokonaislisäys vuoteen 2030 mennessä. Tämän lisäksi uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä pyritään kolminkertaistamaan vuoteen 2030 mennessä niin, että opiskelijoiden työllistyminen ja jääminen Suomeen nousee samalla 75 prosenttiin.

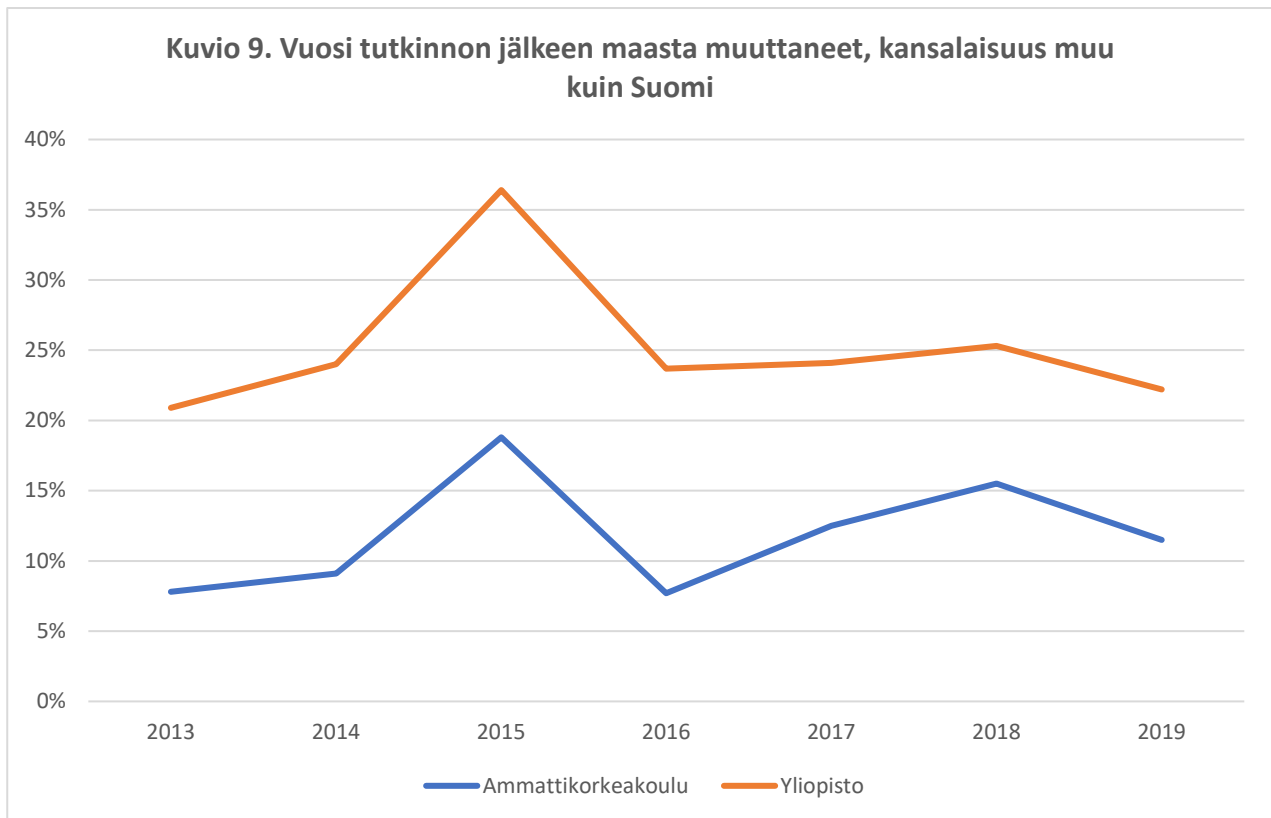
Suoritetut tutkinnot ovat Suomen kansainvälisimmässä maakunnassakin vielä sängen maltillisia:

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Vuonna 2019 Uudellamaalla suoritettiin **1725** yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintoa muiden kuin Suomen kansalaisten toimesta. Vuosina 2011–2019 tutkintoja suoritettiin yhteensä vajaat 12000 kappaletta. Muistutuksena mittakaavasta: Uudenmaan TE-toimistossa ilmoitettiin tämän vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana 24 000 uutta työpaikkaa pelkästään asiantuntija- ja erityisasiantuntijatehtävissä.

Määrät ovat siis vieläkin hyvin maltillisia, mutta suunta on ollut ylöspäin. Muut kuin Suomen kansalaiset suorittivat vuonna 2019 tutkintoja 84 % enemmän kuin vuonna 2011. 2011–2019 välillä muiden kuin suomalaisten suorittamien tutkintojen osuus kaikista tutkinnoista on kasvanut Uudellamaalla yliopistoissa 5,6 % → 10,8 % ja ammattikorkeakouluissa 6,6 % → 9,0 %. Vuonna 2019 kaikista Suomessa muiden maiden kansalaisten suorittamista yliopistotutkinnoista 39 % ja ammattikorkeakoulututkinnoista 35 % suoritettiin Uudellamaalla. Osuudet ovat noudattaneet Uudenmaan osuutta kaikista korkeakoulupaikoista, eli pysyneet tasaisina viimeiset vuodet.

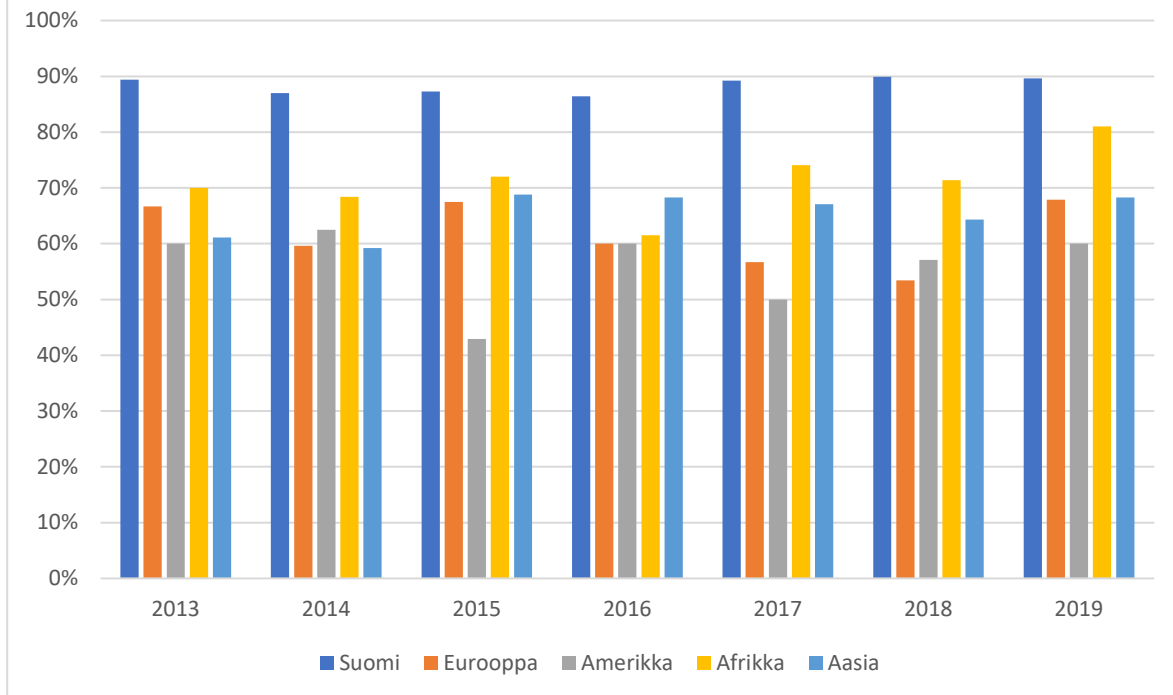

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Muut kuin Suomen kansalaiset suorittavat Uudellamaalla siis korkeakoulutason tutkintonsa useammin yliopistossa kuin ammattikorkeakoulussa. Valitettavasti aivovuodon riski on suurempi yliopistotutkinnon suorittaneilla kuin täällä ammattikorkeakouluista valmistuneilla. **Yli viidennes (22,2 % vuonna 2019) Uudellamaalla yliopistotutkinnon suorittaneista on muuttanut pois maasta vuosi valmistumisensa jälkeen.** Ammattikorkeakouluista valmistuneet ovat pysyneet maassa pidempään: Vuonna 2019 11,5 % ammattikorkeakoulusta valmistuneista muiden maiden kansalaisista oli muuttanut pois maasta vuosi valmistumisensa jälkeen.

Näiden lukujen valossa on ymmärrettävää, miksi hallituksen tavoitteissa on erikseen korostettu Suomeen jäämistä valmistumisen jälkeen.

Kuvio 10. AMK-tutkinnon suorittaneiden työllistyminen vuosi valmistumisen jälkeen

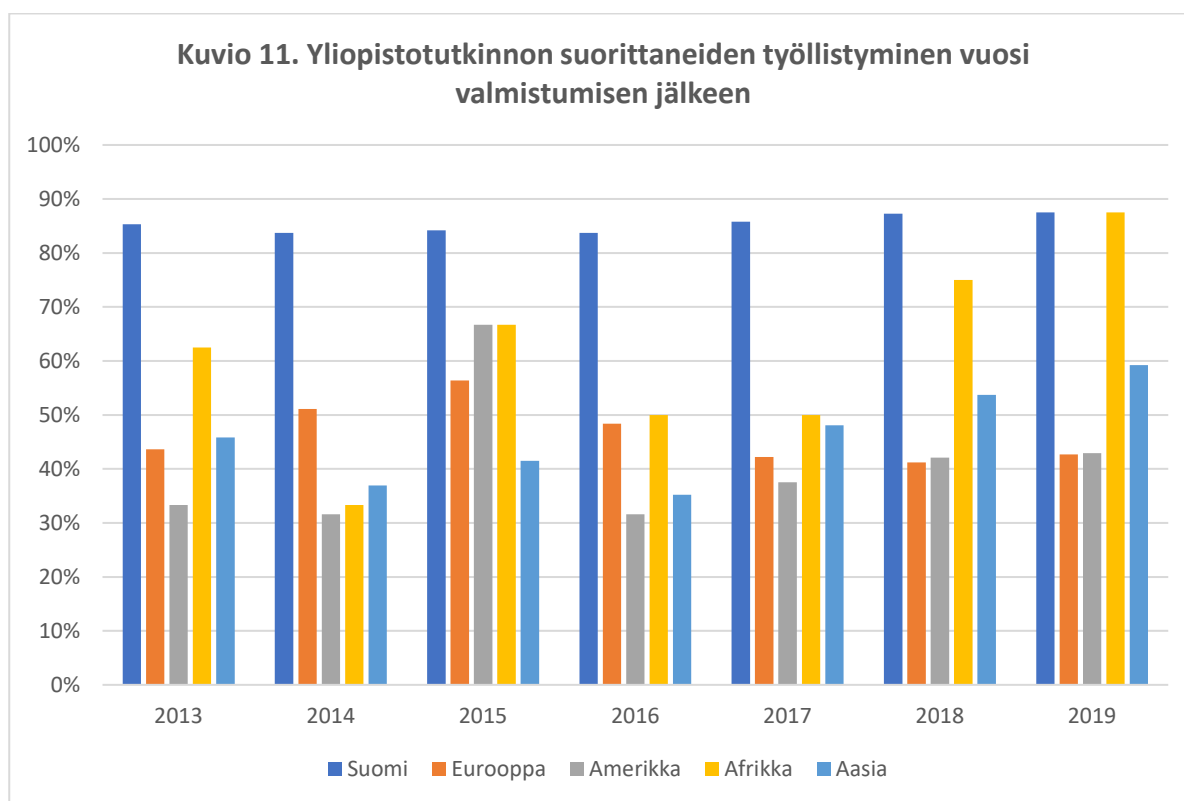
Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Hallituksen julkilausumana tavoitteena on siis nostaa työllistyminen ja jääminen Suomeen 75 prosenttiin. Opetushallinnon tilastoista on saatavilla tietoa vuosilta 2013–2019, joilla voimme vertailla Uudellamaalla ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistymistä vuosi valmistumisen jälkeen.

Vuosien 2013–2019 välillä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet suomalaiset olivat vuosi valmistumisensa jälkeen töissä 86–90 % todennäköisyydellä. Tilastopalvelussa vastaajamäärät per maanosa saattoivat toisina vuosina olla pieniä, joten vertailu on mielekästä tehdä suomalaiset–muut kuin suomalaiset -tasolla. Yhtenä ryhmänä valmistumisvuosittain tarkasteltuna muilla kuin Suomen kansalaisilla työllistymisen todennäköisyys vaihteli 56–69 % välillä. Ero työllistymisessä on siis selkeä, mutta kehitys on ennen koronapandemiaa ollut oikeansuuntaista.

Eurooppalaisten ja aasialaisten työllistymisasteet olivat selvästi korkeammalla kuin muualla Suomessa valmistuneilla. Sen sijaan afrikkalaistaustaiset ammattikorkeakoulusta valmistuneet työllistyivät useimpina vuosina muualla maassa paremmin.

Toistetaan sama tarkastelu vielä yliopistotasolla.

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Uudellamaalla yliopistosta valmistuneet suomalaiset olivat vuosi valmistumisensa jälkeen töissä 83–88 % todennäköisyydellä, joten heidän osaltaan erot ammattikorkeakoulutettuihin olivat pieniä.

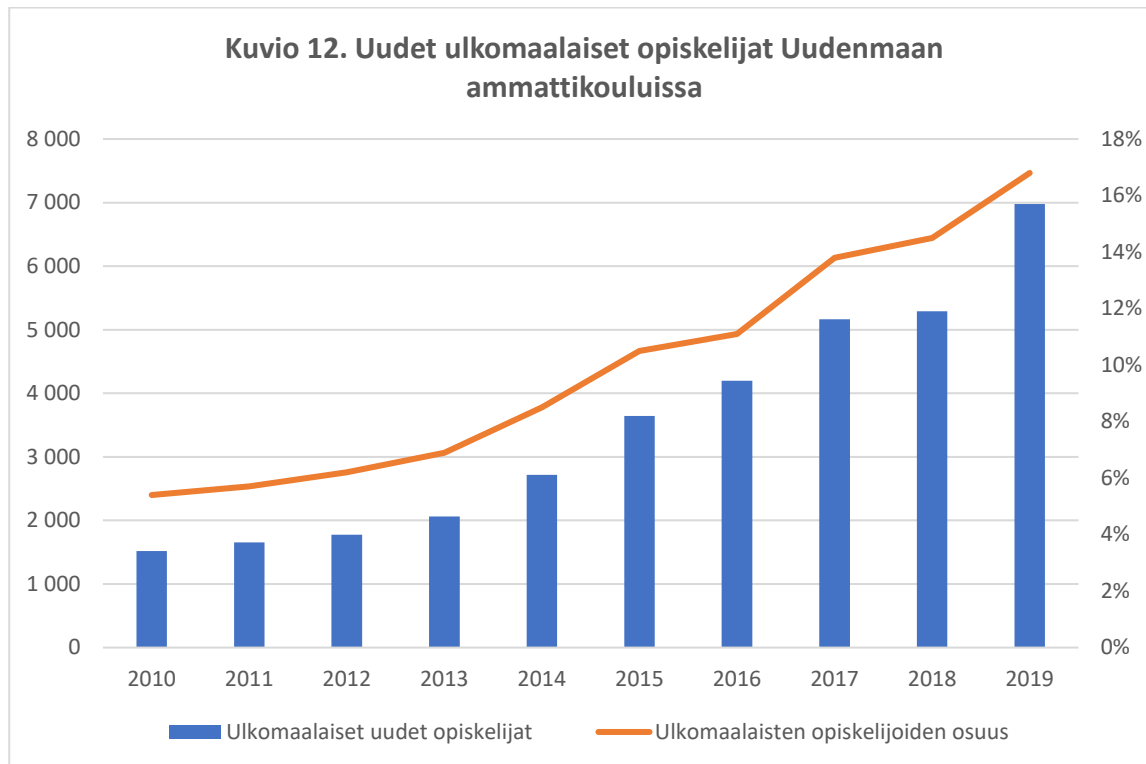
Muilla kuin Suomen kansalaisilla ero kuitenkin kasvaa ja työllistymistaso laskee, osittain ymmärrettävästikin, kun yliopistosta valmistuneet ovat noin 10 % suuremmalla todennäköisyydellä poistuneet maasta. Jälleen yhtenä kokonaisuutena tarkasteltuna muilla kuin Suomen kansalaisilla työllistyminen vaihteli tarkastelujaksolla 34–52 % välillä. Tältä osin tehtävää on vielä paljon, jotta hallituksen tavoitteleva 75 % saavutetaan.

Jos hallituksen tavoitteeseen päästään, tarkoittaisi tämä vuoden 2019 lukuja pohjana käyttäen, että Uudellemaalle työllistyisi 2030-luvun taitteessa vuosittain noin 2300 yliopistosta ja 1560 ammattikorkeakoulusta valmistunutta muiden maiden kansalaista.

Olenaiseksi kysymykseksi nousevat jälleen korkeakoulutuksen resurssit. Lienee järkevää olettaa, että ulkomaalaisten tutkinto-opintojen määrää ei pyritä kasvattamaan kotimaisten opiskelijoiden kustannuksella. Kun tämä yhdistetään muun muassa Osaamisen ennakoitfoorumien ennusteisiin työelämän osaamistason vaatimusten kasvusta, sekä Uuttamaata jo nyt koettelevaan pulaan eri alojen korkeakoulutetuista osaajista on selvää, että paineet koulutustason nostolle ovat suuria. Pelkona kuitenkin on, että ilman riittävää lisäystä resursseihin ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän moninkertaistaminen jää kauniiksi puheeksi, korkeakoulujen hyvästä tahdosta huolimatta.

Ulkomaalaiset opiskelijat ammatillisissa oppilaitoksissa Uudellamaalla

Lopuksi on tärkeä muistuttaa, että kysymys koulutusresursseista ja ulkomaalaisista opiskelijoista ei tietenkään koske vain korkeakoulutasoa. Kansainvälistyminen koskettaa koko Suomessa ja erityisesti Uudellamaalla myös ammatillista koulutusta.

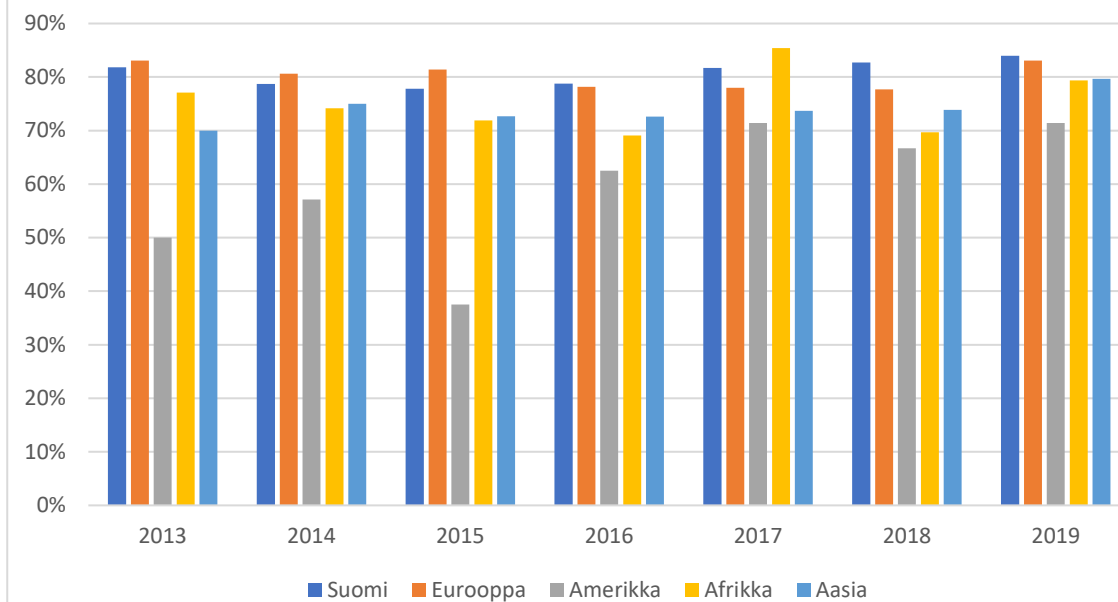

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Kuviosta 12 näemme, että ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä ja samalla osuus kaikista opiskelijoista on kasvanut 2010-luvulla Uudenmaalla selvästi, ylittäen 16 % vuonna 2019. Samaan aikaan Uudenmaan osuus kaikista uusista ulkomaalaisista opiskelijoista on kasvanut ja vuonna 2019 jo joka toinen (54 %) ulkomaalainen ammatillisen koulutuksen opiskelija aloitti opiskelunsa Uudellamaalla.

Kolme yleisintä ulkomaalaisten opiskelijoiden kansalaisuutta vuonna 2019 olivat Viro, Irak ja Venäjä, jotka yhdessäkin muodostivat vajaat 6 % kaikista opiskelijoista. Opiskelijoiden kansalaisuuksissa on siis hajontaa. Maanosittain tarkasteltuna ulkomaalaisten opiskelijoiden taustat ovat useimmiten Aasiasta (5,7 %), Euroopasta (5,2 %) ja Afrikasta (2,4 %).

Kuvio 13. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet: Töissä tai opiskelemassa vuosi valmistumisen jälkeen

Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Suomalaiset ammatillisen tutkinnon suorittaneet olivat 78–84 % todennäköisyydellä töissä ja/tai opiskelemassa vuosi valmistumisensa jälkeen. Muut kuin Suomen kansalaiset olivat yhtenä ryhmänä tarkastelussa yllättävän lähellä, heillä todennäköisyys vaihteli 73–80 % välillä.

Yhteenveto

Näin kesän kynnyksellä on mukava ajatella, että olemme rokotteiden myötä suuntaamassa ulos pahimmasta kriisistä, vaikka korona voikin jäädä jossain muodossa riesaksemme pitkäksi aikaa. Yritysten tilanteet vaihtelevat paljon toimialoittain, mutta myös toimialojen sisällä. Toisilla aloilla pudotus on ollut jopa pienempää kuin kenties pelättiin, mutta esimerkiksi palvelualalla palautumisessa kestää vielä pitkään.

Pandemia on tietenkin jättänyt myös näkyviä jälkiä työelämään. Etätyö lähes kaksinkertaistui ja suomalaiset olivatkin vuonna 2020 ilmiössä koko EU:n eturintamassa, kun peräti 25,1 % työikäisestä väestöstä siirtyi työskentelemään pääsääntöisesti kotoa käsin (EU:n keskiarvo: 12,3 %). Saman aikaan tutkimustulokset kertovat paitsi etätyön kaksiteräisyydestä: Vapauden, joustavuuden ja säästetyn ajan rinnalla ovat lisääntyneet kokemukset työhyvinvoinnin vähentymisestä. Synkimmät tutkimustulokset kertovat lisääntyneistä työtunneista vailla konkreettista vaikutusta työn tuotokseen, ts. työn tuottavuuden selvästä laskusta.

Etätyön vaikutukset ovat toki tätä moninaisempia. Suomessakin on käyty kovaa keskustelua siitä, kääntääkö työnteon paikkariippumattomuus kehityssuunnan pois kaupungistumisesta. Vuoden 2021 alussa 15 suurinta kaupunkia menettikin yli 2600 asukasta muualle Suomeen ja pääkaupunkiseutu kärsi maan sisäistä muuttotappiota vuonna 2020 – molemmat historiallisia tapahtumia. Suuressa kuvassa kaupungistuminen ei kuitenkaan ole pysähtynyt. Pientalojen rakentaminenkin keskittyy kaupunkiseuduille. Uudellamaalla paikkariippumattomuuden lisääntyminen tarjoaa kehyskunnille mahdollisuuden etätyötä tekevien asiantuntijoiden houkutteluun.

Lisäksi ovat tulleet jo aiemmin ennakoitua, mutta koronan myötä vauhdittuneet ja esimerkiksi palvelualalla jo raportoidut vaatimukset uudenlaisesta digitaalisesta osaamisesta. Tarve osaamisen kehittämiseksi ja muille työvoiman kohtaantoon parantaville toimenpiteille ei ole siis kadonnut mihinkään. Työelämän osaamis- ja koulutusvaatimukset tulevat jatkossakin kasvamaan, pitkäaikaistyöttömien määrä Uudellamaalla on hälyttävässä kasvussa ja jatkuvan oppimisen kohdalta on keksittävä miten lisäkoulutus jatkossa ei enää kasaantuisi niin yksipuolisesti korkeakoulutetuille.

Olemme toki nähneet erilaisia päätöksiä ja ehdotuksia. Työperäisen maahanmuuton edistämiseksi on esitetty konkreettisempia, lukumääräisiä tavoitteita, mutta muista työllisyyden ja osaamisen edistämistä koskevista päätöksistä joudumme vielä odottamaan konkretiaa. Poikkeusaikana käyntiin polkaistut tai ainakin pohjustetut työllisyyden kuntakokeilut, oppivelvollisuusiän nostaminen ja jatkuvan oppimisen palvelukeskus voivat onnistuessaan parantaa varsinkin pitkällä tähtäimellä työvoiman kohtaantoon myös Uudellamaalla. Varmoja pelastuskeinoja kohtaanto-ongelmaan nämä eivät kuitenkaan ole, olemmehan tässäkin tilannekatsauksessa pikaisesti viitanneet kahta jälkimmäistä koskeviin kritiikkeihin ja huolenaiheisiin. Rajallisten resurssien parissa työskennellessä on ensiluokaisen tärkeää, että uudistukset johtaisivat tehokkaampiin toimintamalleihin ja lopputuloksiin.

Pellervon taloustutkimus julkaisi keväällä koko Suomea koskevan tutkimuksen, jossa tarkasteltiin työvoimatarpeita vuonna 2040. Tutkimus muistuttaa erinomaisesti siitä, että sangen pienilläkin vuotuisilla lisäyksillä on mahdollista parantaa taloutemme kasvukykyä olennaisesti. Vaatimuksena on tietenkin se, että Suomi pystyy houkuttelemaan osaajia oikeille toimialoille. Tärkeää on muistaa myös se, että onnistuessaan tämä vapauttaa työvoimaa ja mahdollistaa sitä kautta kasvua muillekin toimialoille. Ottaen huomioon Uudenmaan roolin Suomen kansainvälisimpänä maakuntana, koskevat nämä huomiot erityisen vahvasti myös aluettamme.

Työvoiman kysynnän pohja on eri toimialoilla ohitettu ja voimme odottaa työllisyystilanteen maltillista kohenemista. Maailmantaloudesta kuuluu selkeitä kasvuviestejä ja Uudenmaan yritykset viestivät sekä lyhyen että pidemmän ajan rekrytointitarpeiden kasvusta. Uudenmaan näkökulmasta olisi erityisen tärkeää, ettei vaikeaa vuotta seuraava kasvu tukahtuisi heti alkuun osaavan työvoiman saatavuuteen. Tämä asettaa paineita kaikille työllisyyskehityksen ja koulutuksen sektoreille. Uudenmaan potentiaali jää hyödyntämättä, jos jäämme odottamaan vain pitkän aikavälin parannuksia tilanteeseen.

Lähteet

Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021 (TEM)

Ammatillisen koulutuksen reformi. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 2/2021

Ammattibarometri.fi

Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometri huhtikuu 2021

Eurostat: How usual is it to work from home?

Gibbs, Mengel, Siemroth: Work from Home & Productivity:
Evidence from Personnel & Analytics Data on IT Professionals

Hallituksen esitys laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta

Etätyö vaatii yhteisiä pelisääntöjä. eSignals Pro toukokuu 2021

Poikkeusaika muutti pientalojen asuntomarkkinaa – etätyö toi osalle vaihtoehtoja asumiseen.
Tilastokeskus Tieto & Trendit toukokuu 2021

Millaista osaamista Suomi tarvitsee 2040? PTT Helsinki 2021

Nordea Economic Outlook 2/2021

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Osaamistarpeet koronan jälkeen. Kysely Paltan jäsenille. Palta helmikuu 2021

Pk-yritysbarometri Kevät 2021 (Suomen Yrittäjät, Finnvera, TEM)

Selvitys ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanosta. Owl Group maaliskuu 2021

TAT Nuorten tulevaisuusraportti 2021: Nuorten työelämämaisemat

Työllisyyskatsaukset kevät 2021. ELY-keskus ja TE-palvelut

Työnvälitystilasto (TEM)

ENNAKOINTIKAMARI

**Työvoiman kysyntä,
saatavuus sekä osaamistarpeet**

Uudellamaalla keväällä 2021

Helsingin seudun kauppakamari

Kalevankatu 12, 00100 HELSINKI
puh. 09 228 601, www.helsinki.chamber.fi